

OTDK-dolgozat

2023

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
GAZDÁLKODÁSTUDOMÁNYI KAR

A RENDEZVÉNYESÍTÉSSEL KAPCSOLATOS ATTITÚDOK
AZ EL CAMINO-T TELJESÍTŐK KÖRÉBEN

ATTITUDES TOWARDS EVENTIFICATION
AMONG EL CAMINO PARTICIPANTS

Kovács Nikolett

Konzulens: Dr. Kiss Kornélia

Kézirat lezárásának dátuma: 2022. április 12.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	1
2. Szakirodalmi áttekintés.....	2
2.1. A zárandoklatok fogyasztói szegmensei.....	2
2.2. A zárandokok tipológiája.....	6
2.3. Az utazási motiváció elméleti háttere.....	7
2.4. A rendezvényesítés elméleti háttere	11
3. A primer kutatás módszere	16
3.1. A kutatás célja és a kutatási kérdések.....	16
3.2. A mintaterület bemutatása	16
3.3. A kutatás módszere és menete	17
4. A primer kutatás eredményei.....	21
4.1. Az El Camino fogyasztói szegmensei	21
4.2. Az El Camino-ra érkezők utazási motivációja	23
4.3. A rendezvényesítéssel kapcsolatos attitűdök.....	30
4.4. A primer kutatás eredményeinek összegzése	32
5. Összegzés.....	34
Irodalomjegyzék	37
Internetes források	38
Mellékletek	39

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: A zarándokok és a turisták jellemzői	5
2. táblázat: A hagyományos- és modern zarándokok jellemzői.....	7
3. táblázat: A zarándokútvonalat teljesítők lehetséges motivációi.....	10
4. táblázat: Az interjúalanyok legfontosabb demográfiai jellemzői és a dolgozatban alkalmazott hivatkozások.....	18
5. táblázat: Az interjúk adatai.....	19
6. táblázat: A megkérdezettek által teljesített és teljesíteni tervezett zarándokutak	20
7. táblázat: A megkérdezettek jellemzése vallásgyakorlásuk alapján.....	27
8. táblázat: Az interjúalanyok vizsgálata.....	33

1. Bevezetés

Dolgozatom témájának kiválasztásakor határozott elképzeléseim voltak. Ugyan először csak néhány éve hallottam az El Camino-ról, rögtön mély nyomokat hagyott bennem és elraktároztam magamban: lehenként tartottam annak a fizikai megmérettetésnek a teljesítését, amely csaknem 800 km gyalogos megtételt jelent. Az El Camino a világ harmadik leglátogatottabb keresztény zarándokútja Róma és Jeruzsálem után (Felkai, 2018), 1993 óta az UNESCO világörökség része (Lois-González – Santos, 2015). Az útvonalnak gyakran használt elnevezései még a Camino de Santiago, a St. James' Way, The Way vagy magyarul Szent Jakab útja vagy Az Út. Az El Camino valójában egy több útvonalból álló úthálózatot jelent, de általában az úgynevezett francia utat értik alatta, ami Spanyolország északi részén halad, Saint Jean Pied de Port-ból indul és 790 km hosszú. Minden Camino útvonal Santiago de Compostela-ban végződik, ahol Szent Jakab földi maradványai találhatók, de sokan meghosszabbítják az utat az Atlanti-óceán partjáig.

Később realizáltam, hogy turisztikai szempontból sem elhanyagolható az El Camino, ugyanis egy ilyen világhírű zarándokút számos utazót megmozgat: 2019-ben 348 ezren kapták meg a Camino teljesítését jelentő úgynevezett compostelá-jukat. A COVID járvány hatására ez a szám 2020-ra 85%-kal csökkent (American Pilgrims on the Camino, 2021).

Napjainkban a rendezvények számának rohamos növekedése és azok tematikája skálájának szélesedése az élet minden területén tapasztalható: ma már szinte mindennek „van” rendezvénye, fesztiválja, legyen szó akár az autógyártásról, a természetvédelemről vagy egy évszázados hagyományról.

A rendezvényesítés jelensége markáns hatásokkal lehet a rendezvény helyszínének gazdaságára, de akár a desztinációba érkezők turisztikai élményeire is. Elgondolkodtam, vajon az El Camino útvonala mentén rendezett eseményeknek milyen megítélése lehet a zarándokúton gyaloglók körében. És egyáltalán, mennyiben írhatók le közös jellemzőkkel az Útra érkezők? Vajon csak vallási céllal érkező zarándokok látogatják az útvonalat? A szakirodalmak áttekintése után világossá vált, hogy ez egyáltalán nincs így. De vajon miért indul zarándokútra valaki, aki nem vallásos? Van egyáltalán egyértelműen meghúzható határvonal zarándok és turista között? És az élet egyre több területén megjelenő rendezvényesítést ezek a fogyasztói szegmensek ugyanúgy látják?

Kutatásom célja a fenti kérdések megválaszolása az El Camino-val kapcsolatban. Szekunder és primer kutatásom segítségével az alábbi kutatási alkérdésekre igyekszem megtalálni

a választ: Milyen fogyasztói szegmensek azonosíthatók az El Camino-n? Mi az El Camino-ra érkezők fő utazási motivációja? Milyen attitűdök jelennek meg az egyes fogyasztói szegmensek körében a rendezvényesítéssel kapcsolatban?

Kutatási kérdéseimet az El Camino zárandokutat teljesítőkkal folytatott mélyinterjúk segítségével válaszoltam meg. Kvalitatív primer kutatásomat egyéni és páros mélyinterjúk formájában bonyolítottam, mely a téma és az attitűdök mélyebb feltárását szolgálta. Tíz megkérdeztem mindegyike teljesítette legalább egyszer az El Camino spanyolországi szakaszának egyikét.

A bevezetést követően a dolgozat témájával kapcsolatos szakirodalmat fogom áttekinteni, mely kutatásom koncepcionális keretét szolgál. Először a zárandokútvonalak szegmenseinek, majd az utazási motiváció, végül a rendezvényesítés elméleti háttéréről írok. Ezt követően bemutatom a primer kutatásom módszerét és mintaterületét, majd ismertetem annak eredményeit. A dolgozatot az eredmények és következtetések összegzésével, kutatásom korlátainak bemutatásával és további lehetséges kutatási irányok ismertetésével zárom.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. A zárandoklatok fogyasztói szegmensei

A téma mélyebb megértéséhez elengedhetetlen néhány kulcsfontosságú kifejezés pontos meghatározása. Ezen definíciók jelentik továbbá a későbbi, primer kutatás alapját is. Alább ismertetésre kerül a turisták és a zárandokok fogalmi viszonya, majd bemutatom a hagyományos és a modern zárandokok közti fő különbségeket.

Először a zárandoklás általános jellemzőit ismertetem. Amaro és szerzőtársai (2018) Barber meghatározására hivatkoznak, mely alapján a zárandoklat egy vallási indíttatású utazás, melynek egy vallási szent hely a fizikai úti célja és spirituális célként a belső megértést hivatott elérni. A zárandoklatok útvonalait legtöbbször turistajelzések indikálják, viszont az út kötött és kötetlen útvonalakon egyaránt teljesíthető. A zárandoklatok helyszíne az úgynevezett zárandokút, mely régi, felújított vagy alternatív útvonalat is jelenthet. Ezek az útvonal vallási és kulturális szempontból jelentős helyszíneket érintenek, ezzel bemutatva az adott helyszín értékeit kincseit, amely elősegíti a zárandok lelki feltöltődését (Szarka, 2017). A zárandokutakra jel-

lemző szálláslehetőségek az útvonalak mentén elhelyezkedő alacsony árú vagy ingyenes zárandokszállások, az úgy nevezett albergie-k (Jászberényi – Munkácsy, 2018). A zárandokutak megtételének öt fő motivációja a személyes tapasztalatszerzés, a művészet és a kultúra megismerése, a kiszakadás a mindennapi életből, a testmozgás, illetve a belső útkeresés és a spiritualitás (Amaro et al., 2018). Ezekkel összhangban Szarka (2017) Korpics definícióját idézi, mely alapján a zárandoklat: „Az emberiség történetének egyik legősibb vallási hagyománya, amelynek célja valamely szent hely meglátogatása. És ott bizonyos idő eltöltése, a szent közvetlen megtapasztalása”. A zárandoklat egy minden vallásra jellemző elemi emberi cselekedet, amely lélekemelő hatással van a hívőkre. Egy másik nézőpont szerint a zárandoklat eredetileg egy keresés vagy spirituális utazás volt, amely egy nevelési folyamat részeként az egyén önkeresését jelentette (Fernández et al., 2017).

A zárandokutak népszerűsítésének köszönhetően a középkorban megszokottakkal ellentétben, a 21. századra számos turista is a zárandokútvonalakra keveredik. De hol lehet meghúzni a határt zárandok és turista között? A következőkben erre a kérdésre keresem a választ. A dolgozat témáját és szakmai megközelítését szem előtt tartva, a definíció általános feltárása mellett a zárandokok és a turisták fogalmi különbségeit és azonosságait helyezem fókuszba. Először a két csoport azonosságát hangsúlyozó megközelítéseken, azt követően a különbségekre fókuszáló meghatározásokon keresztül szeretném bemutatni a két szegmenst.

A Hágai Nyilatkozat (1989) sokak által elfogadott meghatározása alapján a turizmus a személyek lakó- és munkahelyen kívüli minden szabad helyváltoztatását, illetve azokból származó szükségletek kielégítésére létrehozott szolgáltatásokat jelenti. Ezen meghatározás alapján a zárandoklat teljes mértékig a turizmus részének tekinthető. Sőt, a modern turizmus előfutáraként is tekintenek arra, hiszen a középkori zárandoklás volt az első modern turizmushoz hasonlító tevékenység (Lois González et al., 2020).

Számos párhuzam húzható a turisták és zárandokok között, egyes megközelítés szerint nem is szükséges különbséget tenni a két csoport között. Santos (2002) tanulmánya szerint, annak ellenére, hogy a vallási csoportok a zárandokok szigorú meghatározására törekednek, alig van különbség közöttük. Emellett, ha a zárandokok a középkori hagyományokat követve, szakrális motivációval is érkeznek, számos szempont tekintetében, például szállás és étkezés, a turistákkal azonos módon szükséges „eljárniuk” (Amaro et al. 2018). Emellett, egyes meghatározások szerint motivációtól függetlenül, minden személy, aki gyalog, lóval vagy kerékpárral egy szent helyre utazik, zárandoknak tekinthető.

Felkai (2018) érdekes megközelítése szerint minden kulturális érdeklődésű turista lényegében zarándoklatot tesz egy adott műemlékhez vagy műalkotáshoz, amelyeket szavaival élve kötelező látni.

Santos (2002) tanulmánya alapján az El Camino útvonala például kétségkívül turisztikai erőforrás, hiszen az attrakció, létesítmények, kereslet, promóció és a marketing is megjelenik. Ezzel összhangban, Santos (2002) is azt állítja, hogy a zarándokok a turizmus rendszerének részei. Fernández és szerzőtársai (2017) is úgy találták, turisták a zarándokok, méghozzá olyan turisták, akik az identitásépítés, valamint a spirituális és kulturális gazdagodás lehetőségét látják utazásukban. Más nézetek szerint is a két csoport egyre hasonlóbba válik, eltérésük mérséklődik, és ezért nem lehetséges azok elválasztása, egyértelmű megkülönböztetése egymástól (Lois González – Santos, 2015).

A következőkben szűkebb, és szigorúbb meghatározásokon keresztül szeretném ismertetni a két csoport közötti eltéréseket. Talán a legkézenfekvőbb különbség a két csoport között az, hogy a zarándokok szakrális okból, míg a turisták szekuláris, világi motivációval indulnak útnak (Lois González – Santos, 2015). Santos (2002) meghatározása szerint csak a gyalog, lóháton, vagy biciklivel érkezők, valamint a – legtöbbször ingyenes – panziókban, kolostorokban, vendéglőkben, panziókban, hostelekben megszállók számítanak igazi zarándoknak. Ebből is látszik, hogy a tényleges zarándoklatnál magának a szállásnak, a turizmus egyik legmeghatározóbb elemének, csökken a jelentősége, vagy teljesen elveszíti azt. Így azok, akik autóval, repülővel, vagy vonattal érkeznek és akik szállodákban vagy apartmanokban szállnak meg, nem minősülnek zarándoknak, hanem turistának tekinthetők.

Egy specifikus megközelítés szerint, az El Camino esetében csak az tekinthető zarándoknak, aki kizárólag vallási vagy kulturális indíttatásból tesz meg legalább 100 km-t a Santiago – útvonalak egyikén, vagy több mint 200 km-t lóháton vagy kerékpárral. Ezt az elismerést a Santiago-ban átvehető „Compostela” hitelesíti és igazolja, amely út menti templomokban, zarándokszállásokon, egyéb állomásokon lepecsételt útikönyvért cserébe átvehető oklevél (Santos, 2002).

Lois González és szerzőtársai (2020) álláspontja alapján is lehetséges a zarándokutakat teljesítők szegmentálása, hiszen a zarándokok vallási okokból indulnak útnak, a turisták pedig a zarándokút élményét keresik.

A különféle definíciókat áttekintve látható, hogy nincs általánosan elfogadott konszenzus a két definíciót és azok kapcsolatát illetően. A különböző kultúrák eltérő jelentést társítanak a

zarándok szóhoz (Szarka, 2017), emellett a középkori hagyományok későbbiekben kifejtett „megkopása” is gátat képezhet az egymástól időben távol megfogalmazott meghatározások között. Ezen indokokból kifolyólag nem egyszerű egyértelmű megkülönböztetést tenni a zarándok és a turista között. Amaro és szerzőtársai (2018) Turner és Turner megfogalmazásán keresztül remekül szemléltetik a két kifejezés komplex kapcsolatát: „Ha a turista félig zarándok, a zarándok félig turista” (p.20). Mindenesetre elmondható, hogy gazdasági szempontból lényegében minden zarándok része a turizmusnak, hiszen elhagyják lakhelyüket, szolgáltatásokat vesznek igénybe, habár az olcsó és ingyenes zarándokszállások miatt alacsonyabb fajlagos költséssel jellemezhetők, mint egyéb turisták. Emellett, a fent kifejtett különbségtétel leggyakoribb oka a vallási motiváció megjelenése, ami önmagában csupán a vallási turizmus termékére szűkíti a turizmus egészének halmazát. Így összességében elmondható, hogy a zarándokok is turisták. Az 1. táblázatban bemutatom a két szegmens legfontosabb azonosságait és különbségeit.

1. táblázat: A zarándokok és a turisták jellemzői

Zarándok	Turista
helyváltoztatás szállás és étkezés igénybevétele szent hely meglátogatása	
- szakrális motiváció - szállás: legtöbbször (ingyenes) panziókban, kolostorokban, vendéglőkben, panziókban, hostelekben - gyalog, lóháton, vagy kerékpárral érkeznek	- szekurális, világi motiváció - szállás: legtöbbször hotelekben, apartmanokban - autóval, repülővel, vonattal érkeznek

Forrás: saját szerkesztés

A fő különbség a két csoport között lényegében a motiváció, viszont indíttatástól függetlenül a cél közös: az Út végigjárása. Ugyanakkor, a dolgozat további részében minden, az El Camino útvonalán célirányosan gyaloglót motivációtól és szállástól függetlenül a kutatás célcsoportjának tekintek. A vizsgált szegmensre a továbbiakban zarándokként hivatkozom.

2.2. A zarándokok tipológiája

A zarándokok és a turisták fogalmi kapcsolatának leírását követően célszerű megemlíteni, hogy zarándok és zarándok között is van különbség. Fernández és szerzőtársai (2017) négyféle zarándoklattípust különböztetnek meg egymástól: prototípus zarándoklat, archaikus zarándoklat, középkori zarándoklat és modern (középkor utáni) zarándoklat. A továbbiakban egy leegyszerűsített tipológia alapján végzem az összehasonlítást, a hagyományos és modern turisták kapcsolatát és különbségeit tárom fel.

A zarándoklat múltja a középkorig nyúlik vissza, ami akkoriban általában száműzetéssel, bűnökért történő vezekléssel vagy az ige hirdetésével párosult. Ez mára megváltozott, a régmúlt hagyományai veszítettek jelentőségükből és a zarándoklat legtöbb esetben önkéntes alapon történik. Sőt, mára már a zarándoklatok szakrális mivolta is megkérdőjelezhető, bármely tárgy vagy helyszín zarándokcélponttá válhat. Santos (2002) megfogalmazása szemléltetheti a két csoport különbségének esszenciáját: valódi- (genuine) és hétvégi zarándokokat különböztet meg. Történelmileg, a *hagyományos zarándokok* erős vallási indíttatással rendelkeztek, és egy kegyhelyre gyalogoltak (Amaro et al., 2018). A napjainkra jellemző, úgynevezett *modern zarándokok* elsősorban a motivációjuk különbözteti meg elődjeiktől, a vallási indíttatás mellett számos egyéb okból indulnak útnak. A hagyományos és modern indíttatással érkezők nem csak a motivációjukban, hanem egyéb jellemzőik tekintetében is eltéréseket mutatnak. Az igénybe vett szálláshelyek alapján is különbséget lehet tenni közöttük: a természettel és sporttal kapcsolatos motivációval érkezők, tehát a modern zarándokok általában hotelekben szállnak meg, amíg a zarándokszállásokat a vallási, kulturális és spirituális motivációkkal érkezők veszik igénybe. Végül, a modern zarándokok nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az út megtételének módjának, mint a végcélba való megérkezésnek (Santos, 2002).

Ugyanakkor, a változások mellett számos középkorban kialakult szokás a mai napig viszik továbbra is jellemző a zarándokokat megkülönböztető jelvény viselése. Ez a Jeruzsálembe vezető zarándokúton például keresztet jelent, az El Camino-n résztvevők pedig kagylót visznek magukkal az útra. A zarándoklevél használata is egy régről fennmaradt, mai napig alkalmazott szokás, amely pecsétekkel lehetővé teszi az egyes állomásokig történő eljutás igazolását. A korábban említett ingyenes vagy kedvező árú zarándokszállások sem a modern idők vívmányai (Szarka, 2017).

Összefoglalásképp a 2. táblázat segítségével mutatom be a zarándokok típusainak ismérveit.

2. táblázat: *A hagyományos- és modern zarándokok jellemzői*

Hagyományos zarándok	Modern zarándok
megkülönböztető jelvény viselése zarándoklevél használata	
- száműzetés, bűnökért történő vezeklés, ige hirdetés céljából - kizárólag vallási motiváció - szállás: zarándokszállásokon - a végcél jelentősége	- önkéntes alapon - vallási- és egyéb motivációk együttese - szállás: hotelekben - az út jelentősége

Forrás: saját szerkesztés

2.3. Az utazási motiváció elméleti háttere

Ebben a fejezetben azt mutatom be, hogy a zarándokutakat teljesítő turisták és zarándokok milyen motivációval kelnek útra. A zarándokutak esetében szinte egyértelműnek tekinthető a vallási motiváció jelentléte, de az előző fejezet alapján sejthető, hogy a fogyasztói szegmens átalakulásának hatására egyéb utazási motivációk is megjelenhetnek.

Az utazási motiváció vizsgálata nem egyszerű feladat, részben mert a turistát több tényező is motiválhatja, részben, mert a téma, pszichológiai kapcsolódásai miatt önmagában sem könnyű. A következő bekezdésben a zarándokok talán egyik legkézenfekvőbb utazási motivációjáról lesz szó, a vallási motivációról. Ennek ismertetése szintén jól mutatja a téma nehezen megfogható voltát, hiszen szinte ahány forrás, annyiféle különböző eredmény született a vallási motivációval érkezők arányát illetően.

Lois-González és szerzőtársai (2020) szerint a vallási turizmus veszített jelentőségéből, ezzel összhangban Amaro és szerzőtársai (2018) szerint is egyre kevésbé meghatározó a vallási motiváció a zarándokutak esetében. Amaro-ék 2015-ben készült online kérdőíves kutatása szerint a vallási indíttatású motiváció a legkevésbé jelentős a zarándokutak kapcsán. Felkai (2018) meglátása alapján egyre több nem vallási vagy spirituális céllal érkező indul zarándokútra, Santos (2002) szerint a vallásos szegmens kisebbségbe kerül. Santos (2002) kutatása során összevetette egyes szerzők meglátásait: Garcia úgy találta, hogy a zarándokutat teljesítőknek 18%-a, Blanco és Garriod szerint 42%-a, Murray és Graham szerint a 9%-a, Cuns szerint 8%-a vallási motiváció által vezérelt. Ennek ellenére azonban egyes statisztikák a vallási indítékkal érkezők

magas arányát tartják számon. Amaro és szerzőtársai (2018) állítása szerint a vallás a legjelentősebb motiváló erő. Lois González és szerzőtársai (2020) szerint az El Camino-t teljesítők körében 30%-os a hívők aránya, akik vallási okból indulnak útnak, a Camino de Santiago megfigyelőközpont statisztikái alapján a vallási motivációval érkezők száma csak a szent években kerül a legjellemzőbb motiváló faktorok közé (Lois-González, Santos, 2015). Amaro és szerzőtársai (2018) tanulmánya alapján 35%-ot ért el a vallási indokkal érkezők száma. Santos (2002) úgy találta, hogy a zarándokok 44%-a indul útnak vallási tényező miatt. Santos (2002) kutatásának eredménye alapján 1989-ben 84%, 1990-ben 50% volt a vallási motivációval érkezők aránya. Az El Camino esetében az Oficina de Acogida de Peregrinos zarándokiroda statisztikát vezet a zarándokutat teljesítőkről abból a szempontból, hogy milyen motivációval érkeznek: vallási, kulturális, valamint a kettő együttes motivációját jelölhetik a végcélba érők (Szarka, 2017). Ugyanakkor, érdemes hozzátenni, hogy az út teljesítéséért járó úgynevezett Compostela oklevelet, csak a vallási motivációval érkezők kaphatják meg, így ez nagyban befolyásolja a felmérés eredményét. 2012-ben a zarándokok 94%-a (Lois-González – Santos, 2015), 2017-ben a Zarándokfogadó Iroda (Pilgrim's Welcome Office) adatai szerint a zarándokok 92%-a nyilatkozta (Amaro et al., 2018), hogy vallási motivációval érkezett. Ez nem feltétlenül jelent valódi motivációt, a magas arányukat feltehetőleg a Compostela átvételének feltétele indokolja (Lois-González – Santos, 2015). Ezen torzítás mellett az is pontatlanná teszi a Zarándokiroda eredményeit, hogy a zarándokok 10%-a nem is keresi fel az irodát (Santos, 2002).

A bemutatott eredmények alapján jól látható, hogy nincs egyértelmű konszenzus a vallási motiváció szerepével kapcsolatban. A következő bekezdésben egy meghatározó tényezőről, a spirituális motivációról lesz szó. Habár a spiritualitás a vallást is magában foglalja, egyéb világi és szekurális tényezőt is jelent, széleskörűen értelmezhető (Fernández et al., 2017).

A spiritualitás átfogó kifejezése is motiváló erőként jelenik meg (Fernández et al., 2017), mely önmagunk felfedezését, a természettel való kapcsolatot, a táj élvezetét, másokkal való beszélgetést, valamint a társadalmi élet, az idő és a környezetünk más módon történő érzékelését is magában foglalja (Lois González et al., 2020). A spiritualitás fogalmához köthető a testünkhöz való visszatérés a mozgásnak köszönhetően, vagy a másokkal való együttműködésbe vetett hit, melyet szintén célul tűzhetnek ki az útnak induló zarándokok. Ezzel összhangban a kikapcsolódás és a nyugalomban töltött utazás megélése is spirituális motiváció. A Camino de Santiago Megfigyelőközpont adatai szerint is a spiritualitás a legjellemzőbb ok a zarándoklat megtételére. Egy 2016-ban készült kutatás alapján a zarándokok 45%-a (Amaro et al., 2018),

Santos (2002) kutatása alapján a zarándokútra érkezők 62%-a indul útnak spirituális motiváció miatt. Amaro és szerzőtársai (2018) szerint is a spiritualitás a legmeghatározóbb indíték.

A következőkben az egyéb szakirodalmak alapján definiált motivációkat szeretném megemlíteni, melyek adott esetben a korábban leírt vallási vagy spirituális húzóerőknél is erősebben hatnak a gyaloglókra.

Szarka (2017) kutatásában a fentiek mellett további zarándokút megtételére motiváló aspektusokat említett: elvonulás, gyógyulás, testi-lelki megtisztulás, ismeretszerzés, kapcsolatépítés, rekreáció, spirituális útkeresés, önismeret. Amaro és szerzőtársai (2018) az új élmények iránti vágyat, a természet és a sport megtapasztalását, és a kulturális okokat említett meg. A spirituális és vallási indíték mellett Fernández és szerzőtársai (2017) a történelmi-, művészeti-, természeti örökséget, a kultúrát, a sportot és a szórakozást is motivációként említi. Egyesek a kulturális érdeklődésüknek szeretnének eleget tenni, mások az ellenállásaiktól, kötöttségeiktől, vagy megérzéseiktől szeretnének megszabadulni (Szarka, 2017). Lois-González és szerzőtársai (2020) a lelki, belső énnel történő újraegyesülést, a természettel való összeolvadást, a testmozgást, a szolidaritás és a közösségi szellem megtapasztalását is zarándokútra ösztönző motivációnak találták kutatásukban. Meghatározó utazási indíték lehet a vidék, a kultúra, a történelem vagy a gasztronómia megismerése utáni vágy is (Lois-González – Santos, 2015). A Camino de Santiago Megfigyelőközpont a vallási és spirituális okok mellett a természet és tájak gazdagságát, a történelmet, a művészetet, a sportot és a szórakozást is a zarándoklat megtételére ösztönző tényezőként jegyzi. Lois-González és Santos kutatása alapján a korábban említett vallási, spirituális és természeti tényező mellett a többi gyaloglóval kialakított szolidaritás átélése is ösztönzően hathat a zarándokokra az út megtételét illetően. Antuner és szerzőtársai (2018) a 2015-ben online kérdőív módszerével történő kutatásuk alapján szintén motiváló tényezőnek találták a spiritualitást, a természeti- és sportélmények átélését, de ezt az új élmények átélésének vágyával is kiegészítik. Egyesek az adott helyszín történelmének, vallásának, kultúrájának megismerésének célkitűzésével indulnak neki a zarándokútnak (Amaro et al., 2018). Amaro és szerzőtársai több szerző nézeteit vették össze: Fernandes és szerzőtársai tanulmánya alapján az El Camino esetében a legjelentősebb motiváló erő a szabadidő és a kapcsolódás tényezője, Schnell és Pali szerint a legerősebb motiváció a megtisztulás, felvilágosodás igénye, mely a zarándokok 66%-ára jellemző. Egyesek a változás lehetőségét vagy a jobb élethez vezető utat keresik a zarándokútban (Amaro et al., 2018), mások az út feszültségenyhítő és depresszióoldó hatását igyekeznek kihasználni (Felkai, 2018). Az autentikus élmény átélése is húzó erőként

hathat az identitásukat kereső zarándokok körében (Fernández et al., 2017). Amaro és szerzőtársai (2018) szerint rejtett motiváció lehet elismertté válni vagy bűn miatt vezekelni, de ezt nem vallják be a zarándokok. Ilyen „be nem vallott” célok közé sorolják a partner megtalálását is.

A motiváló tényezők áttekintése után a 3. táblázatban csoportosítva mutatom be a szakirodalomban megemlített lehetséges motivációkat, amelyek valamilyen kombinációja minden zarándok esetében érvényesül.

3. táblázat: A zarándokútvonalat teljesítők lehetséges motivációi

Motivációk	Források
vallással kapcsolatos motivációk: vallás, hit, bűn miatti vezeklés	Amaro et al., 2018 Fernández et al., 2017 Lois-González – Santos, 2015 Santos, 2002
spiritualitással kapcsolatos motivációk: spiritualitás, önmagunk felfedezése, önismeret, lelki-, belső énnel történő újra egyesülés, útkezesés, életút megtalálása, jobb élethez vezető út megtalálása, életmód megváltoztatása, ellenállásoktól, kötöttségektől való megszabadulás, feszültségenyhítés, depresszió oldás, lelki megtisztulás, felvilágosodás, idő más módon történő érzékelése, környezet más módon történő érzékelése, elvonulás	Amaro et al., 2018 Felkai, 2018 Fernández et al., 2017 Lois-González et al., 2020 Lois-González – Santos, 2015 Szarka, 2017
kultúrával kapcsolatos motivációk: kultúra megismerése, ismeretszerzés, gasztronómia megismerése, történelmi örökség és történelem megismerése, művészeti örökség megismerése	Amaro et al., 2018 Fernández et al., 2017 Lois-González – Santos, 2015 Szarka, 2017
természettel kapcsolatos motivációk: természet, természettel való kapcsolat, természettel történő összeolvadás, természeti örökség, táj élvezete, vidék, táj megismerése	Amaro et al., 2018 Fernández et al., 2017 Lois-González et al., 2020 Lois-González – Santos, 2015
szociális motivációk: kapcsolatépítés, másokkal való beszélgetés, társadalmi élet más módon történő érzékelése, másokkal való együttműködés, szolidaritás a	Amaro et al., 2018 Lois-González et al., 2020 Lois-González – Santos, 2015 Szarka, 2017

többi gyaloglóval, közösségi szellem megta- pasztalása, partner, élettárs megtalálása	
fizikai motivációk: sport, testmozgás, testünkhöz való visszatérés a mozgáshoz köszönhetően, testi megtisztulás, gyógyulás	Amaro et al., 2018 Fernández et al., 2017 Lois-González et al., 2020 Lois-González – Santos, 2015 Szarka, 2017
szabadidős motivációk: rekreáció, szórakozás, szabadidő, kikapcsoló- dás, nyugalomban telő utazás, új élmények, au- tentikus élmények átélése	Amaro et al., 2018 Fernández et al., 2017 Lois-González – Santos, 2015 Szarka, 2017

Forrás: saját szerkesztés

2.4. A rendezvényesítés elméleti háttere

A következő fejezetben a dolgozat egyik jelentős elméleti alappillérenek, a rendezvénye-
sítésnek, angolul az eventification-nek a szakirodalmi hátterét mutatom be. Először ismertetem
a rendezvényesítés fogalmát, majd bemutatom lehetséges hatásait, amelyet néhány konkrét eset
ismertetésével is szemléltetek. A fejezetben a rendezvényesítés és a fesztiválizáció kapcsolata
is bemutatásra kerül.

A rendezvények számának utóbbi években történő nagy léptékű megemelkedése követ-
keztében a rendezvényesítés hatásai napjainkra már globálisan szinten érzékelhetők. Manapság
egyre több tárgy, fogalom, jelenség tematikája köré szerveznek eseményeket, mely jelenséggel
a társadalom széles köre találkozik. A különböző rendezvények, események, ünnepek és feszt-
iválok integrálódtak a fogyasztók mindennapjaiba, emellett, a rendezvényszervezés nagy
iramú fejlődése az élet számos területére hatással bír.

A rendezvényesítés Gogishvili és szerzőtársai (2019) meghatározása szerint a közterek
megelevenítésével, átalakításával, előállításával járó folyamatot, Helmy (2018) tanulmánya
alapján a valódi élethelyzetek drámaivá, emlékezetessé, jövedelmezővé, esztétikussá tételének,
élménnyé változtatásának folyamatát, Verdi (2015) szerint a kulturális és művészeti termékek
árucikké való formálásának folyamatát jelenti. Jakob (2012) a városnak a látogatók szemében
való élénkként, vibrálóként, kozmopolitaként, esztétikusként való megnyilvánulását is a ren-
dezvényesítés központi elemének tekinti. Eventifikáció alatt érti továbbá a fesztiválok kis lép-

tékben történő beintegrálódását a város- és gazdaságfejlesztésbe, a nagy ütemben fejlődő élményrendszer és a városi közterületek látványossággá, illetve élményfogyasztási színterré válásának jelenségét, a termékek és terek fogyasztásának eseménnyé válását okozó folyamatot is (Jakob, 2012). Gogishvili és szerzőtársai (2019) definíciója alapján a város kulturális eseményeinek fokozódását is a rendezvényesítés foglalja magában.

Eseménynek hívjuk az érzelmi- és esztétikai élmények szándékos megszervezését adott térben és időben, így a fesztiválok is eseménynek számítanak (Jakob, 2012). Jakob a két fogalom kapcsolatáról úgy vélekedik, hogy a fesztivalizáció – mint az élménytervezés és fejlesztés-katalizátor eszköze – termékek és helyek rendezvényesítésévé nőtte ki magát. Ezzel összhangban Jakob az élménytervezés alegységének is tekinti a fesztiválozást. Ezen gondolatok mentén, az eventifikáció fogalma alapjaiban a megegyezik fesztivalizáció kifejezésével, lényegében ugyanaz a jelentésük: a zenére, a teljes társadalomra, ételre, sportra, turizmusra, városfejlesztésre, termékmarketingre, művészeti-, és identitáskifejezésre vonatkozó fejlődésnek a folyamata (Ronström, 2016). Ennek hatására az elmúlt évtizedekben ugrásszerűen megnőtt a fesztiválok száma, ám ez a növekedés annak is köszönhető, hogy a divatszóvá vált „fesztivál” kifejezéssel egyre inkább előszeretettel illetnek különböző eseményeket: összejöveteleket, ünnepségek, naptári- vagy történelmi események, vallási- és világi rituálék, piacok, vásárok, megemlékezések, évfordulók is gyakran fesztiválként kerülnek meghirdetésre. Ugyanis a szó az évek során szinte mindenre alkalmazhatóvá vált, ami a hétköznapi élet szüneteltetésére utal: új trendnek tekinthető, hogy jelenségek, vagy kifejezések népszerűsítésére is a fesztivál fogalmát használják, például egy adott régió, város, etnikai csoport, vagy egyéb egység bemutatására. A fesztiválokkal együtt járó elemek a különféle ételek, italok, ruhadarabok, színjátszás, zene, tánc és spiritualitás lehetnek, a fesztiválózó szegmense mozgással, evéssel, ivással, dohányzással, beszélgetéssel jellemezhetők.

A jelenség fogalmi áttekintéséből is következik, hogy a rendezvényesítés számos hatást von maga után. A következő szerkezeti egységekben ezeket a hatásokat veszem górcső alá: először a pozitív, majd a negatív hatásokat részletezem.

Az előnyös következményeket három téma mentén fejtem ki. A társadalmi hatásokat követően a gazdasági hatásokat vizsgálom, végül a város arculatára ható tényezőket ismertetem.

A nagy költségvetésű események a Comite Popolar megfigyelése szerint kedvező társadalmi hatást eredményeznek. Adott események és rendezvények pozitívan hatnak a helyiekre kulturális és társadalmi szempontból (Gogishvili et al., 2019). Katalizálhatják a közösségépítést

(Anastasiadou, 2018), fejleszthetik a társadalmi összetartást és együttműködést, az emberek bizalmát, optimizmusát (Gogishvili et al., 2019), életminőségét (Maiello, Pasquinelli, 2015), és önszervező képességét (Jakob, 2012). A szervezési, irányítási és vezetési készségekre is jótékony hatással lehetnek (Gogishvili et al., 2019), fejleszthetik a polgári büszkeséget és a helyi identitást (Maiello, Pasquinelli, 2015), valamint szabadidős és oktatási lehetőségeket is teremthetnek (Helmy, 2018). A kulturális termékek termelőinek, forgalmazóinak, művészeknek, helyi érdekelteknek a város növekedésébe történő bevonása is a tárgyalt jelenség hatására alakult ki, ami az oktatásra is jótékony hatással van (Jakob, 2012).

A rendezvényesítés képes a város turizmusának növelésére, sőt akár a helyi gazdaság fejlesztésére, fellendítésére is (Gogishvili et al., 2019). A folyamat közvetlen módon jelentős tőkebevonást eredményezhet, növelheti a helyi turizmus forgalmát, a városi infrastruktúrára is pozitív hatással lehet, munkahelyteremtési lehetőséget jelenthet (Maiello, Pasquinelli, 2015). A turizmust tekintve meghosszabbíthatja a desztináció szezonját és megnövelheti a szezonon kívül érkezők számát, hiszen egy esemény azokat is utazásra ösztönözheti, akik egyébként nem döntöttek volna a város meglátogatása mellett (Anastasiadou, 2018). Emellett, közvetett módon a térség népszerűségének növekedéséhez is hozzájárulhat és exportját is fejlesztheti (Maiello, Pasquinelli, 2015). Rio esetében egy grandiózus rendezvénysorozat (Pan American Games, 5. CISM Military World Games, FIFA World Cup) a város fejlesztése mellett az egész ország társadalmára és gazdaságára bírt nagy hatással több mint egy évtizeden keresztül, valamint a város imázsának fejlődése segítette az idegenforgalom és a nemzetközi látogatottság növekedését (Maiello, Pasquinelli, 2015).

A pozitív következmények bemutatását a rendezvényt befogadó város márkázását érintő hatások áttekintésével zárom, mely a város marketingjét, márkaépítési stratégiáját, pozicionálását, identitását és imázsát foglalja magában.

Egy rendezvény képes olyannyira formálni egy város arculatát, imázsát és identitását, hogy adott esetben a rendezvény összefonódik a város nevével. A Cannes-i Filmfesztivál, a Velencei Karnevál, az Abu Dhabi-i Formula 1 példája is illusztrálja az esemény és a helyszín összeolvadását a köztudatban (Helmy, 2018). A korábban említett társadalmi interakciók serkentésével a rendezvények „felfrissíthetik” a közterek hangulatát, ösztönözhetik az egyes helyi szervezők közötti hálózat építését, és a város imázsát, marketingjét, márkáját is nagyban formálják (Gogishvili et al., 2018; Ronström, 2016). A rendezvényesítés nem véletlenül tekinthető városmárkaépítési stratégiának, hiszen nagy szerepet játszik a város vagy térség imázsának,

identitásának formálásában (Maiello, Pasquinelli, 2015), márkájának építésében és a desztináció népszerűsítésében (Anastasiadou et al., 2018). Ez a folyamat a globális média eszközével megy végbe (Helmy, 2018), ezzel elősegítve a városról kialakult új, izgalmas, pozitív, kívánt kép és identitás létrejöttét, közvetítését (Anastasiadou et al., 2018), illetve a helyszín modern városként történő újrapozicionálását (Maiello, Pasquinelli, 2015). Az események befolyásolják a térség megítélését, vonzóvá teszik azt a tehetősebb fogyasztók és a kereskedelmi egységek szemében (Jakob, 2012). A rendezvényezés hatására maga a fizikai környezetétől független rendezvény, a lakosok és a térségre jellemző életmód válik önálló vonzerővé, így a hagyományos- és közösségimédia-felületeken megjelenő tartalmak új, önálló identitást hoznak létre, mely elkülöníthető az eseményt befogadó város identitásától (Ronström, 2016). Ez a széles körű megjelenés a médiában nemzeti és nemzetközi népszerűsödéshez és márkáépítéshez vezet (Anastasiadou et al., 2018). Ezen kívül a rendezvényezés a város rehabilitációjának és fejlesztésének is a katalizátorává válhat, hiszen számos megújító projektre hat ösztönzően (Helmy, 2018): hatására felgyorsulnak a problémás területeket érintő fejlesztések (McGillivray, 2019). A rendezvényeknek köszönhető emellett a város státuszának növekedése, identitáskifejezésének élénkülése, ezáltal a város a nemzetközi piacon is könnyebben pozicionálhatóvá, ismertté válik (Helmy, 2018). Az esetleges nemzetközi szervezetekkel történő társmárkázásra is lehetőséget teremthet egy rendezvény (Maiello, Pasquinelli, 2015). A rendezvény miatt megújított közösségi terek fenntartható városképet biztosítanak (Maiello, Pasquinelli, 2015), az esemény végeztével, annak hagyatékaik közterületté vagy zárandokhellyé válhatnak (Anastasiadou et al., 2018). Maiello és Pasquinelli (2015) véleménye szerint az előzőekben taglalt pozitív hatások hosszú távon csak korlátozott mértékben jelentkeznek a desztináció imázsát illetően.

Az előnyös hatások ismertetése után a következő néhány bekezdésben a rendezvényezés negatív hatásait mutatom be. A rendezvényezés hatására a rendezvény fizikai helyszíne és környezete gyakran veszít értékéből, a közterületek elszegényednek, romlik a terület megközelíthetősége (Gogishvili et al., 2018). A nagyobb események kiépítése jelentős tőkeberuházást igényelhet, emellett, társadalmi veszteséggel is járhat: a társadalmi rétegek közötti egyenlőtlenség mértékét megnövelheti, valamint kilakoltatáshoz és dzsentifikációhoz is vezethet (Maiello, Pasquinelli, 2015). Megszűnhet a lakosság bizalma, illetve konfliktus alakulhat ki a faji, városi megosztottság területein (Jakob, 2012). Colomb és Novy (2016) észrevétele szerint a rendezvények szervezési folyamata számos esetben nem követi a demokratikus lépéseket, és úgynevezett „demokratikus kiszorulást” eredményezhet az érintett városban. Az események szervezése óhatatlanul együtt jár a helyiek aggodalmainak figyelmen kívül hagyásával (McGillivray,

2019), részvételének kizárásával a rendezvényből, mert annak általában csak a turisták és a helyi lakosság tehetősebb rétege tekinthető célcsoportjának (Bakri et al., 2015). Ezzel összhangban McGillivray (2019) meglátása szerint a nagy események a város térbeli egyenlőtlenségét okozzák, melynek hatására a város adott részein élők pozitív-, míg más területeken élők negatív hatásokat tapasztalnak. Jakob (2012) is beszámolt a rendezvényesítés társadalmi csoportképződéshez vezető negatív hatásáról. Továbbá, egy rendezvény megszervezése ellenálló fellépést, tüntetést, tiltakozást válthat ki a helyi lakosságból arra hivatkozva, hogy az esemény projektjének kiadásainak finanszírozása a szociális infrastruktúra rovására jön létre (Colomb – Novy, 2016), ezen okból a közvagyon kereskedelmi célokra történő felhasználása a társadalom egyes rétegeire negatívan hat (McGillivray, 2019). Az erőforrások ilyen jellegű átcsoportosítása adott esetben a közegészségügy, az oktatás, vagy a lakhatás rovására történik (Jakob, 2012). Rio-ban például a megrendezésre kerülő olimpia okán új jogszabályokat hoztak a buldózerezésre vonatkozóan, melynek a helyi társadalom nem tudott ellenállni (McGillivray, 2019). Belo Horizonte városának esete is a negatív szociális hatásokat támasztja alá, ugyanis az ott szervezett rendezvény kiszolgálása miatt folytatott építkezések kellő helyigényét brutális kilaoltatások eszközével teremtették elő (Colomb – Novy, 2016). Végül, a rendezvényesítés Glasgow-ban is egyenlőtlenséghez vezetett: a város egyes részeiben súlyosbodott a szegénység és a kirekesztés mértéke, valamint a város egyéb látványosságait csak korlátozottan lehetett megközelíteni a rendezvények ideje alatt (McGillivray, 2019).

Az eseményt befogadó város autentikusságának elvesztését és a városi arculat sorozatos újraalkotását is eredményezheti a rendezvények fejlődése (Lucia – Trunfio, 2018). A rendezvény ideje alatt, illetve annak hatásaként megnövekedett turizmus miatt az utcák, közterek és éttermek zsúfolttá válnak (Ronström, 2016). Anastasiadou és szerzőtársai (2018) nézete szerint a fesztiválizáció hatására a turizmus és desztinációmá케팅 szakemberei kihasználják magát a fesztivált. Az is előfordulhat, hogy számos közterület lezárásra került az esemény okán, annak ideje előtt, alatt és után (McGillivray, 2019).

A rendezvényszervezés nagy léptékű fejlődése a művészekre is károsan hat, mert az alkotás helyett az események fejlesztésével foglalkoznak, valamint a munkájuk tartalma is uniformizálódik a számos helyen való jelenlét és az ismétlődés okán (Jakob, 2012).

A fejezet vizsgálata után felmerült bennem a kérdés, hogyan érinti a jelenség az El Camino útvonalát, milyen attitűdöket válthat ki a zárandokúton sétálókban. Kérdéseimre primer kutatásom segítségével keresem a választ.

3. A primer kutatás módszere

3.1. A kutatás célja és a kutatási kérdések

A kutatás célja feltárni a rendezvényesítés megítélését az El Camino zarándokutakat teljesítők körében. A kutatási kérdést három alkérdésre bontottam:

K1: Milyen szegmensek azonosíthatók az El Camino-n?

K2: Mi az El Camino-ra érkezők fő utazási motivációja?

K3: Milyen attitűdök jelennek meg az egyes fogyasztói szegmensek körében a rendezvényesítéssel kapcsolatban?

3.2. A mintaterület bemutatása

Az El Camino a világ egyik leglátogatottabb keresztény zarándokútja (Felkai, 2018), mely 1993 óta az UNESCO világörökség részét képezi (Lois-González – Santos, 2015). A zarándokút középkori múltat tekint vissza, de növekvő ismertségének köszönhetően a mai napig nagy számban járják végig azt. Látogatottsága 2019-ben tetőzött, amikor megközelítőleg 350 ezren járták be az Utat, ám ez a szám a COVID járvány megjelenésére visszaesett (American Pilgrims on the Camino, 2021). Az El Camino egy összetett úthálózatot jelent, mely minden esetben Santiago de Compostelá-ba, Szent Jakab földi maradványaihoz tart. Az útvonalak közül az úgy nevezett Francia Út (Camino Francés) a leglátogatottabb, mely Saint Jean Pied de Port-ból indul és 790 kilométert foglal magában.

3.3. A kutatás módszere és menete

A kutatási kérdésekkel kapcsolatos attitűdök mélyebb megértése céljából kvalitatív kutatási módszert, egyéni és páros mélyinterjúkat alkalmaztam, mely feltáró jellegének köszönhetően az összefüggések, miértek, mögöttes indokok felszínre kerülését támogatja (Bauer – Gáti, 2017).

A mélyinterjúk jellege félig strukturált volt, mely a kérdések sorrendjének kötetlenségét jelenti (Bauer – Gáti, 2017). A kvalitatív mélyinterjú alkalmazása lehetővé teszi a téma adott interjúalany szemszögéből történő tekintését, illetve a megkérdezett sajátos módon történő gondolkodása okainak feltátását. A mélyinterjú alkalmazása emellett az egyik leghatásosabb módszer az egyes megkérdezettek viselkedésének feltárására a szakirodalom alapján kialakított kérdéssor alkalmazásával (Bauer – Gáti, 2017). A mélyinterjúk során feltárt gazdag háttérinformációk emellett további kutatási kérdések felmerülését is generálhatják (Diehl, Guion, McDonald, 2001).

A mélyinterjú kérdéseinek 1. mellékletben található vezérfonala a szakirodalom elemzés és a szekunder kutatás eredményei alapján, a kutatási kérdéseket szem előtt tartva került megalkotásra. Az interjúk során az El Camino-val kapcsolatos tapasztalataikról, céljaikról, azzal való megismerkedésükről, annak megtételének motivációjáról, és a Camino menti rendezvényekről kérdeztem a válaszadókat.

3.4. A minta jellemzői

A mélyinterjút olyan interjúalanyokkal bonyolítottam, akik legalább egyszer teljesítették, végigjárták az El Camino egyik spanyolországi útvonalát, más feltétel vagy megkötés nem érvényesült az interjúk alanyainak kiválasztásakor. Először a saját közvetlen ismeretségi körömből kértem fel ismerősöket az interjúban való részvételre, majd rajtuk keresztül, továbbajánlással, hólabda módszerrel további potenciális interjúpartnerekkel vettem fel a kapcsolatot. A hólabda módszerének hátránya, hogy az ismeretségeknek köszönhetően a válaszok egy viselkedési mintázat irányába torzulhatnak (Bauer – Gáti, 2017).

Öt férfinak és öt nőnek tettem a fel az interjú vezérfonalban szereplő kérdéseimet. Mivel az alanyok felkérésénél az egyetlen kritérium a Camino útvonal teljesítése volt, így kor szempontjából nagy szórású mintán végeztem a kutatást, ezáltal a dolgozat témájára vonatkozó atti-

tüdőket – bár azok az alacsony részmintaelemszám miatt sem általánosíthatók – szélesebb korosztályból ismerhettem meg. A megkérdezetteket biztosítottam az interjú anonimitásáról, ezzel összhangban kódokat alkalmazok az alanyok azonosítására. A dolgozat szempontjából legrelevánsabb tipológia szerint a továbbiakban az interjúk alanyaira a koruk és nemük alapján generált kóddal fogok hivatkozni. A 4. táblázat szemlélteti interjúalanyaim főbb demográfiai ismérveit, illetve a dolgozatban alkalmazott kódok megalkotásának alapját.

4. táblázat: Az interjúalanyok legfontosabb demográfiai jellemzői és a dolgozatban alkalmazott hivatkozások

Sorszám	Nem	Életkor (év)	Használt hivatkozás
1.	férfi	23	F23
2.	férfi	26	F26.1
3.	férfi	26	F26.2
4.	férfi	34	F34
5.	nő	36	N36
6.	nő	46	N46
7.	nő	47	N47
8.	nő	52	N52
9.	férfi	53	F53
10.	nő	59	N59

Forrás: saját szerkesztés

Az interjúkat online módon, videóhívás formájában bonyolítottam le a Microsoft Teams nevű alkalmazás segítségével. A beszélgetések rögzítésre kerültek a megkérdezettek beleegyezésével a későbbi feldolgozás könnyebbítése céljából. Az interjúk többnyire egyszemélyes mélyinterjú, F23-F34 és F26.1-F26.2 esetében páros mélyinterjú formájában kerültek lebonyolításra. Az 5. táblázat az interjúk résztvevőit, és a beszélgetések időtartamát jelöli.

5. táblázat: Az interjúk adatai

Résztevők	N47	F23; F34	F53	F26.1; F26.2	N59	N36	N46	N52
Interjú jellege	E	P	E	P	E	E	E	E
Megkérde- zettek száma	1	2	1	2	1	1	1	1
Hossz (perc)	85'	77'	93'	35'	40'	60'	36'	32'

Az interjú jellegénél E=egyéni, P=páros. Forrás: saját szerkesztés

Az öt legfiatalabb megkérdezett csupán egyszer gyalogolta le a Camino útvonalát, mind az öten a klasszikus francia utat (Camino Francés) járták be (6. táblázat). F26.1 és F26.2 együtt indultak útnak 2016 júniusában. A Camino az egyetlen zarándokútvonal, ahol jártak és F26.1 a jövőben sem tervezi újabb útvonal bejárását. Az út után úgy érezte, hogy két év múlva visszatér, de most már úgy gondolja, „Egyszer jó megcsinálni”, egyszer akarta átérezni, nem szeretné elrontani az élményt, neki így volt tökéletes. Társa, F26.2 ellenben nyitott az út megismétlésére, ám annak kivitelezésének nehézségeire hívja fel a figyelmet: „Nyilván, ha dolgozunk, egy hónapot kivenni szabadságra nem igazán lehet. Ez azért volt jó, mert akkor még tanultunk. Én lesétálnám még, ha lenne rá alkalom, hogy mikor, azt nem tudom”. F23 2019-ben zarándokolt az El Camino-n, gondolkodik a francia út megismétlésén és az északi utat (Camino del Norte) is számításba vette a jövőre nézve. Ezzel összhangban F34 sem zárkózik el az út újrajárásától, de a következő alkalommal több időt szánna rá, hogy ne érezze magát sűrgetve a munka miatt. Végül N36, habár az előző megkérdezettekhez hasonlóan szintén csak egyszer, 2016-ban gyalogolt spanyol szakaszon, az El Camino két magyar útvonalát, a Camino Hungaro-t 2017-ben és a Camino Benedictus-t is bejárta 2021-ben. Habár, a hétköznapi élete jelenleg nem engedné meg, mindenképpen fog még a jövőben Camino-ra menni, hiszen – a szavaival élve – „A Camino nem enged”.

A többi interjúpartner mind többször járta végig az utat és egyéb magyar zarándokutakon vagy Camino szakaszokon is gyalogoltak. Közülük egyesek N36-hoz hasonlóan vélekedtek a Camino-ról: F53, aki 2010 és 2015 között ötször járt végig spanyolországi El Camino útvonalat, így fogalmazott: „Aki ezt megtette, és tudja, hogy képes rá, addiktá válik”. Ezzel összhangban N47 szerint is függőséget okoz az Út: „Aki egyszer volt, az –megesküszöm, hogy – meg még legalább egyszer” – mondta az interjú során N47, aki 1994 óta kilencszer sétált az El Camino-

n, ebből két alkalommal oda-vissza tette meg a távot. N46 és N52 háromszor, N59 kétszer teljesített spanyolországi Camino útvonalat.

6. táblázat: A megkérdezettek által teljesített és teljesíteni tervezett zarándokutak

	Az El Camino végigjárásának száma	Járt magyar zarándokútvonalon is?	A jövőben szeretné megismételni az El Camino-t?
F23	1	nem	nyitott rá
F26.1	1	nem	nem
F26.2	1	nem	nyitott rá
F34	1	nem	nyitott rá
N36	1	igen	igen
N46	3	igen	igen
N47	9	igen	igen
N52	3	igen	igen
F53	5	igen	igen
N59	2	igen	igen

Forrás: saját szerkesztés

Összességében elmondható, hogy habár a fiatalabb megkérdezettek korukból adódóan járhatták be kevesebb alkalommal a Szent Jakab zarándokutat, nyilatkozataik alapján ezt a mérsékelt elhivatottságuk is magyarázhatja, hiszen az idősebbekkel ellentétben, a négy legfiatalabb alany nem érezte az El Camino hiányát. Emellett, sok válaszadónál felmerült az El Camino zarándoklat kivitelezésének nehézsége a munkájuk miatt, nem tudják hosszabb ideig megszakítani mindennapjaikat.

4. A primer kutatás eredményei

4.1. Az El Camino fogyasztói szegmensei

Az interjúk során az 1. mellékletben látható módon röviden vázoltam az interjúpartnereknek a szakirodalom alapján a Camino két fő szegmensével kapcsolatban találtakat, bemutattam a zarándokok és a turisták fő jellemzőit. Ezután megkértem őket, hogy sorolják be magukat, a zarándokok vagy a turisták kategóriájába.

Ezen kérdésemet csupán néhányan válaszolták meg konkrétan. N59 úgy érzi, az út végére zarándokká vált, N36 úgy fogalmazott: „*Egyértelműen pelegrina vagyok*”, ezzel utalva arra, hogy egyértelműen zarándoknak tekinti önmagát, majd hozzátette, hogy jól elkülöníthető egymástól a két szegmens. N52 is zarándoknak vallja magát: „*Én a zarándok kategóriába tartozom, ha turistáskodni akarok, akkor nem egy ilyet vállalok el*”, azonban N36-tal ellentétben, szerinte nincsen éles határ a két csoport között. N46 szerint sem ennyire egyértelműen elválasztható a két szegmens: „*Nekem furcsa ez a kettéosztás, nem pontos. Sokféle motivációval, különböző okok miatt indulnak el az emberek. Inkább az a fontos, hogy amikor megérkeznek, minek vallják magukat*”. Gondolatát példákkal is alátámasztotta, miszerint egyes esetekben a zarándokok is arra kényszerülnek, hogy vitessék a csomagjukat, vagy az induló repülőgépük miatt buszra szálljanak. Ehhez hasonlóan F53 is úgy gondolja, hogy legalább három kategória jelenik meg az Úton, önkéntesként úgy látta, hogy kevés azoknak a száma, akik kizárólag vallási célzattal érkeznek, vagy kizárólag teljesítménytúraként tekintenek a Camino-ra: „*Azt gondolom, a zarándokoknak a nagyrésze valami köztes állapot*”, majd hozzátette, hogy saját magára is így tekint. Talán éppen ezen komplex tipológia miatt nem tudott F23, F26.1, F26.2 és F34 egyik kategóriával sem azonosulni. F23 így fejezte ki magát: „*Nem mondom, hogy turista vagyok, de azt sem mondom, hogy zarándok vagyok*”. N47 elmondása szerint, habár van határvonal a szegmensek között, azok össze is mosódnak, illetve hozzátette, hogy szerinte „*Öt nap alatt minden turistából zarándok lesz*”. A válaszokat áttekintve látható, hogy a legtöbb válaszadó, nem sorolja be magát egyértelműen a két csoportot egyikébe, többen alternatív tipológiát részesítenek előnyben.

Az El Camino utazóközönségének évtizedeken átívelő változása az úgynevezett elturistasodást hozta magával eredményül, mely nem elhanyagolható jelenség az Út szegmenseinek vizsgálata során. A megkérdezettek ennek megtapasztalásáról is beszámoltak, megosztották tapasztalataikat, akik többször jártak az Úton, saját bőrükön is megtapasztalhatták a változást.

N47 a rengeteg camino-s tapasztalatának köszönhetően átfogó képről tudott beszámolni az évek során történt változásokat illetően. Első útja alatt csupán megközelítőleg harminc kilométerenként voltak szállások, egy zarándokra tíz turista jutott, a donativo (becsületkasszás) jellegű szállások voltak a legelterjedtebbek, a templomok nyitva voltak, illetve sok spanyol, francia, ír és lengyel nemzetiségű járta az utat, elmondása szerint. Ezzel ellentétben, mára szinte két kilométerenként vannak szállások, ahol egy vendégéjszaka ára állami szálláshely esetén 6-8 euró, nem állami szálláshely esetén 10-12 euró. Egy zarándokra körül-belül már ezer turista jut, emellett számos templom bezárására kényszerültek a lopások megemelkedett száma és a turisták tisztelensége miatt. Az úton gyaloglók származási eloszlása is átalakult, nőtt az amerikaiak és a koreaiak száma, miközben egyre kevesebb spanyollal lehet találkozni a zarándokúton. Új szolgáltatások is kiszolgálják a megváltozott fogyasztókat, mára hátizsáktaxi is igénybe vehető, illetve szervezett buszos utakat is szerveznek az útvonal egyes pontjaihoz. Az El Camino teljesítésének divattá válása jelentősen megnövelte a gyaloglók számát, melynek hatására a szolgáltatások ára is megnövekedett, számolt be N47. N46 és N52 szerint is egyértelműen érzékelhető az elturistasodás. N52 szerint bulis fiatalok jelentek meg a Camino-n, akik nem alázatosak a többi zarándokkal szemben, így zavarhatják azokat, akik csendességet keresnek. Így jellemezte őket: „*Nincsenek tekintettel se a természetre, de az úton járó más emberekre*”. N46 szerint ezt az út köztudatba történő beintegrálása magyarázza, úgy gondolja, a magyarok esetében Tolvaly Ferenc 2005-ben megjelent El Camino című könyve hozhatta meg a zarándokút népszerűségét, míg Nam Kim hasonló hatást ért el könyvével Dél-Koreában. 23F 2019-ben úgy tapasztalta, hogy száz méterenként mindenképp sétált egy ember, F26.1 beszámolója alapján ez hatványozódott az Út utolsó szakaszában: „*Nagyon sokan voltak a végén legutolsó napon, amikor a compostela-ért mentünk. Huszan mentünk egymás mellett, olyan tömeg volt, mint egy felvonulás*”. F53 szerint szent években az utolsó száz kilométeren rendkívül megnő az úgynevezett turigrino-k száma, ezzel óriási tömeget generálva az út galíciai szakaszán. Ennek hatására sok esetben betelnek a szálláshelyek férőhelyei, ezzel sokaknak kellemetlenséget okozva. N36-ot eleinte bosszantotta a sok turista, de néhány óra múlva realizálta, hogy azok segítenek neki visszaszokni hétköznapi életébe: „*Nekem az a célom, hogy az én békémet, amit az előtte lévő három hétben megszereztem, hogy tudom ebben a nyüzsgő világban is megőrizni*”.

A szegmensek pontos definiálásához emellett kulcsfontosságú a megkérdezettek vallási irányultságának vizsgálata, hiszen a vallási motiváció a csoportosítás egyik alappillére. Az vallási utazási motivációról a következő fejezetben lesz bővebben szó, mely a szegmensalkotást is támogatja.

A beszélgetések során megkértem a válaszadókat, hogy meséljék el az esetlegesen negatív tapasztalataikat a Camino-val kapcsolatban. Alább csak a fejezet témájával, az El Camino szegmenseivel és az elturistasodás jelenségével kapcsolatos negatív eseteket mutatom be, hiszen azok relevánsak a dolgozat szempontjából. N59 a tömegre való tekintettel, az Északi Úton esetenként nehezen kapott szállást, illetve az utolsó 100 km-en zavarta a sok ember, úgy gondolja, nem voltak tekintettel azokra, akik hetek óta sétálnak, mert késő este hangos főzéssel zavarták az aludni vágyó zarándokokokat. Ezzel összhangban más megkérdezett is megerősítette, hogy esetenként a szállás hiánya miatt a következő településig el kellett gyalogolnia. Hasonló problémát említett F23, aki úgy tapasztalta, sok szálláson nem volt konyha és drágább zarándokmenűre beszéltek rá a zarándokokat. Ilyen esetben ő is inkább másik szálláshelyet keresett. F34-et az út utolsó szakaszában rosszul érintette a turisták tömege. *„A végefelé engem az zavart, hogy nagyon turistáskodós volt az egész. Ott már nem igazán lehetett úgy sétálni, hogy ne botoljak bele egy 30-40 fős turistabrigádba, akik egyébként nagyon hangosak voltak, számomra picit zavaróak voltak”* – emlékezett vissza F34. Habár sok interjúalany a közösség befogadó mivoltáról számolt be, ennek ellenére mégis több válaszadó negatív élményként élte meg a Camino-n gyaloglók számának növekedését, hiszen az kellemetlen szituációkat okozott számukra.

4.2. Az El Camino-ra érkezők utazási motivációja

Az Út szegmenseinek témája szoros összefüggésben áll az úton gyaloglók utazási motivációjával, hiszen az is szempontot jelenthet a csoportosítás során. Az utazási motivációk összetett kombinációja is hozzájárulhat ahhoz, hogy nehéz a zarándokok egyértelmű elválasztása a turistáktól, így fontos a zarándokok motivációinak átfogóbb megismerése a kutatási kérdés megválaszolásához. Ezen okból az interjúk során megkértem a beszélgetőpartnereimet, hogy meséljék el, mikor és hogyan hallottak először az El Camino-ról, mikor és miért határozták el, hogy teljesítik a Szent Jakab zarándokutat. Emellett megkérdeztem, milyen elvárásokat állítottak az El Camino-val szemben, milyen célt tűztek ki az Útra és milyen motiváló erő hatására döntöttek a zarándokút végigjárása mellett.

Először bemutatom, hogy az egyes alanyok, hogyan hallottak először az El Camino-ról. N59 így számolt be az esetről: *„Mivel én művészettörténetet tanítok, ezért ennek kapcsán találkoztam vele először. A '90-es évek elején volt egy művészettörténeti filmsorozat, aminek a romantika, tehát a középkori részében említették, hogy zarándokutak mennek Santiago de Com-*

postela-ba”. F53 húsz éves korában hallott először a Szent Jakab útról, amikor Coelho A zárandoklat című könyvét olvasta. N52 2006-ban ismerkedett meg a Caminoval egy televíziós tudósításnak köszönhetően. A rövid műsor egy fiatal házaspárról szólt, akik nászútként mentek a Camino-ra. Az ötlet megtetszett N52-nek és annak hatására nézett utána az Útnak. N47 így emlékezett vissza az út megismerésével kapcsolatos emlékeire:

„A Camino-val úgy kerültem kapcsolatba, hogy spanyol szakosként tanultunk civilizációt. Ott olvastam róla, hogy van ilyen, csak akkor még nem gondoltam, hogy ez tényleg létezik. Mi történelemből tanultuk, hogy a Kallixtusz-kódexben van, ami nem mai gyártmány és én azt hittem, hogy ez a múlt és utána kiderült, hogy nem. Meglepett, hogy Kallixtusz egy apát volt, aki végigjárta ezt az utat, Szent Jakab útját és közben leírta a tájat. Olyan volt, mint egy útikönyv, egy túraleírás. Végigolvastam és elgondolkodtam, hogy de jó lehetett! Tök jó, de kár, hogy már nincs ilyen, ez egy középkori dolog. A végén egy szentnek a sírjához menni, meg még egy lelki élmény is, ez olyan jó lehet! Milyen kár, hogy nincs ilyen! Később egy ismerőse mesélte, hogy tavaly ott jártak és még létezik ez az út”.

N46 legjobb barátjánál a 2000-es évek elején két spanyol lakott albérletben, az egyikük Santiago de Compostela közeléből származott. *„Ahogy meghallottam a város nevét, volt egy ilyen gondolatom: de szép neve van, ide egyszer elmegyek, olyan jól hangzik, hogy Santiago de Compostela. És akkor még nem voltam tisztában azzal, hogy oda zárandokút is vezet”.* – mesélte N46 az interjú során. Az El Camino zárandokútról először spanyolorán, majd később koléganőjétől hallott, akivel később első Camino útját teljesítette. N36 gimnazista korában, szintén a 2000-es évek elején ismerkedett meg a Szent Jakab úttal, amikor fiú osztálytársai beszéltek róla, mint teljesítménytúra. F34 interneten kereste annak módját, hogyan tudna kiszakadni a hétköznapiokból: *„Keresgéltem neten és szembejött velem, hogy zárandokút, pilgrimage. Arra tisztán emlékszem, hogy erre rákerestem és a Camino volt az első oldalon. Talán előtte meséltek róla ismerősök, hogy van ilyesmi, de ezzel az eszméletlen Google kereséssel kezdődött az egész”.* F26.1 hasonlóan gimnáziumban, 2016 márciusában ismerte meg az utat, amikor az egyik osztálytársa előadás formájában számolt be a camino-s élményeiről. *„Ahogy mesélte, éreztem, hogy elpattan egy szikra, hogy el kell mennem megcsinálni és két hétre rá, már szerveztük is az utat (...) -val”.* – tette hozzá F26.1. Társa, F26.2 a spanyol civilizáció tantárgy keretein belül tanult az El Camino-ról, de F26.1 mesélt neki róla részletesebben. Végül, F23-nak 2014-ben édesanyja mesélt az Útról, aki szintén le szeretne volna sétálni. A válaszokat áttekintve észrevehető, hogy több megkérdezett is tanulmányai során ismerte meg a Szent Jakab

utat, de azzal a legkülönbözőbb módokon is kapcsolatba kerülhettek.

Egyes megkérdezettek arról is beszámoltak, hogy az Út megismerése után mikor és hogyan határozták el magukat, hogy elindulnak teljesíteni azt. N59 egy nagy utazással szeretne volna emlékezetessé tenni az ötvenedik születésnapját. 2007-től értelmetlennek látta hivatását, gyermekei felnőttek, konfliktusai voltak magánéletében. Szabadidejében elkezdett spanyolul tanulni, majd elhatározta, hogy az El Camino-n tölti ötvenedik születésnapját, mely döntése sok ismerősét meglepte. N47 a barátai El Camino-ról készült videódokumentációját nézte végig, melynek hatására ő is elhatározta az Út megtételét. N36-ot egyetemista éveiben akkori barátja esete készítette elhatározásra, aki a Camino hatására ferences szerzetesnek állt. *„Ez volt az, ami elindított engem, hogy ott nagy dolgok történnek és az én életemben is tök jó lenne, ha nagy dolgok történnének”*. – tette hozzá N36, aki végül egy hosszabb párkapcsolatának vége és a munkahelyi stressz miatt 2016 januárjában hozta meg döntését a Camino mellett, majd augusztusban útnak indult. Ezen esetek szemléltetik, hogy adott esetben egy személyes élmény vagy egy életszakaszváltás is katalizálhatja az utazás döntésének meghozatalát.

Ezzel szoros összefüggésben az indíttatásukról és elvárásaikról is megkérdeztem az interjúalanyaimat, hogy átfogóbban megismerjem a zarándoklásra készítő motivációjukat. N59-et eleinte a művészettörténet iránti kíváncsisága hajtotta és emellett számos célt tűzött ki maga elé az útra: szeretett volna önmaga lenni, befelé fordulni, utazni, új helyeket és környezetet megismerni. Emellett testének és szellemének edzése, nevezetességek, örökségek megnézése, fényképezése is célkitűzései közé tartozott. Azt várta az úttól, hogy kinyíljon előtte a világ, sok emberrel megismerkedjen, és új kapcsolatokat építsen. F53 első útja előtt akkori házasságának megmentését tűzte ki célul, de későbbi útjai idejére már ráeszmélt, hogy nem szabad elvárásokat állítani az El Camino felé. N52-t az első útja előtt a kíváncsiság vezérelte, önismereti útnak tartotta a Camino-t, de nem fogalmazódott meg benne semmilyen elvárás. N47-et a kalandvágy mellett a vallási- és spirituális vonzalom is motiválta. Ezen kívül spanyol szakos tanárként szakmai megközelítése miatt szociológiai, kulturális és művészettörténeti szempontból is érdeklődött a Camino iránt. Végül a más emberekkel való találkozást is hajtóerőként említette N47. N36 két spirituális célt fogalmazott meg a Camino-ra vonatkozóan:

„A nagy elvárásom magammal szemben az volt, hogy megálljam a helyemet, mert volt egy rossz berögződésem, hogy nem vagyok elég jó. A fő célom az volt, hogy megerősítsem önmagamot abban, hogy ezután ki merjek állni amellest, amit gondolok, és, hogy elhiggyem magamról, hogy nem vagyok rossz és erős vagyok”.

N36 másik spirituális célkitűzése a régi kapcsolatainak megjavítása volt a szüleivel és a férfiakkal. Továbbá, fájdalommentes, kellemes időben zajló Camino-t képzelte el, amely során sok emberrel találkozhat. F34 így fogalmazta meg motivációját: *„Ki akartam szakadni a hétköznapi napokból, picit el akartam vonulni, azt akartam, hogy olyan közegbe kerüljek, ahol jobban megérthetem, hogy mi van bennem, rendbe tudom rakni a lelki világom”*. Ezen kívül mindenképpen végig akart sétálni az utat anélkül, hogy fizikailag vagy mentálisan megtörne. *„Amit szerettem volna, hogy úgymond lelkileg, emberileg tovább fejlődjek, de az elején még nem tudtam, hogy ez pontosan mit jelent, csak azt akartam, hogy valami olyasmit tapasztaljak meg, amit aztán a jövőben tovább vihetek és tanulhatok belőle”*. – egészítette ki F34. A korábban leírt spiritualitáshoz és személyiségfejlődéshez kötődő tényezőkkel szemben F26.1, F26.2 és F23 más jellegű hajtó erőket említettek meg. F26.1 el akarta kerülni az F26.2-vel történő összeveszést, F26.2 pedig új helyeket, és embereket kívánt megismerni és elmondani magáról, hogy képes volt a Camino végig járására. F23 sok ember megismerésére vágyott és probléma nélkül akarta lesétálni a Camino-t. A megkérdezettek körében végül ezen elvárások csak részben teljesültek. Habár F23, F26.1 és F26.2 esetében elképzeléseiknek megfelelően telt az út, N36 csak részben kaptam meg, amit szeretett volna, N46 és N49 Útja pedig eltért korábbi elvárásaiktól. A válaszok összesítése során egyes visszatérő elemek jelentek meg a válaszadók motivációjában, és itt is felfedezhető valamilyen szintű kapcsolat az interjúalanyok életkora és válasza között. Az idősebb generáció körében több esetben valamilyen magánéleti válság vagy probléma készítette zarándoklatra őket, egy spirituális kérdésre keresték a választ. Ugyan kortól függetlenül említésre került a kíváncsiság és a kalandvágy tényezője, az interjúalanyaim körében a 30 év alatti korosztályban ez nem párosult egyéb spirituális indíttatással, ezen korcsoport válaszadói számára inkább az út teljesítése tűnt vonzónak.

Egy zarándokútvonal esetében elengedhetetlen a vallás és hitvilág témájának vizsgálata. A következőkben a válaszadók kapcsolatát vizsgálom a vallással, mely a szegmensalkotás alapjául is szolgálhat, és meghatározza identitásukat. A tíz megkérdezettből négyen nem vallásosak, egy válaszadó vallásos, további öt interjúalany speciális hitvilággal rendelkezik. F23, F26.1, F26.2 és F34 nem vallási indíttatás miatt indult az El Camino-ra, ugyan néhány misét meghallgattak, nem imádkoztak, viszont F34 úgy érzi, az út hatására nyitottabbá vált a vallások iránt. N47 egyértelműen protestánsnak gondolja magát, több zarándokmisén is részt vett az úton, és ő az egyetlen válaszadó, akire a vallás motiváló elemként hatott az út megtételét illetően. Ugyan N59 is vallásos, de nem jár templomba, mert kiábrándult a hazai katolikus egyházból. Habár

nem kimondottan vallási céllal indult útnak, mindig bement az útmenti templomokba imádkozni, rosszul érintette, ha azok zárva voltak. N46 sem vallási indíttatással indult a Camino-ra, éppen hitét szeretne volna visszaszerezni, illetve a miséket is látogatta. Habár N52-nek a Camino előtt is sajátos hitvilága volt, nem volt megkeresztelve és rá sem volt jellemző a vallási motiváció, később a Camino egyik magyar szakaszának hatására keresztelkedett meg. N36 nem tartja magát tipikus hívőnek, ugyanakkor a keresztény vallás egyes elemeivel tud azonosulni, azokat magáénak érzi, F53 úgy fogalmazott, hogy „*Nem vagyok vallásos, de van hitem*”. A válaszok vizsgálata életkorral kapcsolatos mintázatok megjelenésének lehetőségét veti fel: a négy legfiatalabb válaszadó nem vallásos, amíg a többi interjúalany rendelkezik valamilyen hitvilággal. Többen a Santiago de Compostela-ba való érkezést kísérő euforikus, boldog, meghatározó érzésről számoltak be az interjúk során, ám ez szintén nem jelent meg egyes, hitvilággal nem rendelkező megkérdezettek válaszában. Továbbá, a vallás témájának komplexitása is egyértelmű, hiszen a vallási identitás egyénenként változó, nem mérhető, ahogy azt a válaszok mutatják.

7. táblázat: A megkérdezettek jellemzése vallásgyakorlásuk alapján

	Vallásgyakorlás
F23	nem vallásos
F26.1	nem vallásos
F26.2	nem vallásos
F34	nem vallásos, a Camino hatására nyitottabbá vált a vallások iránt
N36	nem tipikus hívő, a keresztény vallás egyes elemeivel tud azonosulni
N46	hitét szeretne volna visszaszerezni a Camino segítségével
N47	protestáns
N52	sajátos hitvilág, a Camino magyar szakaszának hatására keresztelkedett meg
F53	nem vallásos, de van hite
N59	vallásos, de nem jár templomba, mert kiábrándult a hazai katolikus egyházból

Forrás: saját szerkesztés

A vallási elköteleződés további vizsgálata céljából, megkértem a beszélgetőpartnereimet, hogy számoljanak be egy csodás, megmagyarázhatatlan élményükről, ami a Camino során tör-

tént velük. Először a világi témájú tapasztalásokat ismertetem. N36 a természet képződményeire csodálkozott rá, egy bogárban, a napfelkeltében, a hegyekben is látta a csodát. F26.1 számára az óceán első megpillantása jelentett a csodát, N46 azt az esetet emelte ki, amikor Babits Mihály *Messze... messze...* című verse megelevenedni látszott. F23-ban az hagyott mély nyomokat, mikor a táskájáról leeső törékeny kagyló egybe maradt, illetve amikor egy több kilométeren keresztüli futás után utolérte társait, akik másfél órával korábban indultak nála, levetkőzött, bement a patakba, aminek partján tapsoltak neki. Számos megkérdezett arról számolt be, hogy éppen az történt vele, amire vágyott és ezt csodának tudta be. N47 szavaival élve: „*Bármit kértünk, teljesült*”, N46 így fogalmazott: „*Megfogalmazódik a fejedben és egyszer csak felbukkan az a dolog, vagy az a valaki*”. F34-gyel az útja első napján történt ez, későn indult aznap és hamarosan elveszítette vizes kulacsát, majd hamarosan talált egy kutat az elhagyatott hegyen. „*Nekem ez az egy dolog kell, egy ilyen fundamentálisan egyszerű dolog, ami megváltaná a világot abban a szent percben és az Út simán kínálta nekem a megoldást*” – számolt be az esetről. Később, az első napjához hasonlóan elfogyott az étele, és szintén váratlanul rövidesen egy oázist talált az út mentén. Ehhez hasonló helyzetben, N46 egy galíciai erdőben bukkant egy kanna vízre, később az éhség miatti elájulás előtt segítette ki egy ismerőse mazsolával és dióval. N52 és F53 mindketten egy hideg Coca Cola-t kívántak meg saját Útjukon. N52 ezután egy telephely előtt meglátott egy italautomatát, sajnos nem volt elég aprója az üdítő megvásárlására, de szerencséjére a kiadónyílásban éppen volt egy kóla. F53 Finisterre és Muxía között jutott a vágyott italhoz, majd mikor társával elfogyott a pénzüik, az út mellett pénzt találtak a fűben. N59 Leon után az egyik zarándokszálláson hagyta a törölközőjét, majd a következő napon az eukaliptusz erdő szélén szerencsés módon egy összetekert törölköző várta.

Végül az egyértelműen vallással kapcsolatos eseteket mutatom be. A leoni katedrálisban egy törött rózsablakon keresztül fénysugár vetődött N52-re, aki azt áldásként fogta fel. F53 egy kocsmában ülő dél-amerikai férfiben egy angyalt vélt felfedezni, aki megszólította és egy olyan követ ajándékozott neki, amit éppen párjának szeretett volna megmutatni. N36 találkozott egy fiatal párral, majd a hőségben felajánlotta nekik a vizét. A fiatalok neve Maria és José volt, mint Jézus szüleinek, ami N36 szavaival élve „*Vallási jelnek tűnt*”. Ennek hatására úgy érezte, az a dolga, hogy segítsen embereknek és azóta is arra törekszik. Emellett, egy norvég férfival többször összefutottak az út során, aki Santiago de Compostela-ban azt mondta, úgy gondolja, az elhunyt lánya N36 által szólt hozzá, akivel még a keresztnévük is azonos volt. „*Úgy éreztem, hogy itt valami óriási dolog történik, ez nagyon bennem maradt*” – emlékezett vissza N36. F34

találkozott egy hölgygel és egy pappal, akik hamar azonosították F34 aktuális magánéleti problémáját. Egy elhaladó kerékpáros vizével megáldották, melyre nagyon jó élményként tekint vissza, melynek hatására nyitottabbá vált a vallások iránt. N47 azon túl, hogy számos zárándoktársát meggyógyította és az ő sérülései is meggyógyultak az út alatt, azt az esetet emeli ki csodaként, amikor Santiago de Compostela-ban a zárándokmisén egy ausztrál zárándokkal együtt mondták a Mi Atyánkot saját nyelvükön, amibe végül az összes résztvevő becsatlakozott. Összességében elmondható, hogy az egyes emlékezetes, jelentős, avagy „csodás” élmények interpretálása nagyban függ az egyén szocializációjától és hitvilágától. A vallásos vagy hívő alanyok misztikus vagy vallásos magyarázatot tulajdonítottak egy-egy esetnek, mások megmagyarázhatatlan véletlennek vagy a szerencsének tudták be a történeteket.

A fejezetet olyan motivációk ismertetésével zárom, amelyek ugyan nem játszottak szerepet a megkérdezettek indíttatásában, útjuk során tudták meg, hogy egyeseket mi vezérel. Az interjúk során visszatérő elemként többen kiemelték egy motivációt, mely a compostela megszerzéséért járó kedvező következményeket jelöli. N47 szerint Dél-Koreában, de N36 szerint Spanyolországban és Olaszországban is plusz pontot jelent a compostela az egyetemekre történő jelentkezés és felvétel folyamatában. Ezzel összhangban F26.2 is arról számolt be, hogy Dél-Koreában a compostela megszerzése vonzóvá teheti az ember önéletrajzát, F53 szerint is általánosságban nagy presztízs értéke van a compostela-nak, valamint N59 is úgy tudja, hogy egyes munkáltatók jó néven veszik a Camino teljesítését. A compostela az utolsó 100 km gyalogos teljesítéséért átvehető, így azon a szakaszon jelentősen megnő a zárándokok és turisták száma. N59 tapasztalása szerint is az utolsó 100 km-re rengeteg cserkész és fiatal jelenik meg, N36 úgy fogalmazott: „... *megérkezel a turistavilágba*”. Ezzel összhangban F34 is érzékelte az Úton gyaloglók számának növekedését: „*A végére már tényleg nagyon sok ember volt, ott már teljesen mixelődött, hogy ki az, aki pilgrim, ki az, aki tényleg becsatlakozott az utolsó 100 km-re*”. N47 és N59 éppen emiatt az egyik útjuk során szándékosan kihagyták az utolsó 100 km-t, azt busszal tették meg, ezzel lemondva a compostelájukról. N47 további motiváló erőket emelt ki. Úgy gondolja, sokat nagy sportteljesítményként tekintenek az útra, van, aki minden nap lefut egy maratont, mások négy nap alatt biciklivel teljesítik a távot. Egyesek párkeresés, mások penitencia, bűnbánat céljából kezdenek neki az útnak. „*Most ez divat lett, valamilyen szinten menő, hogy voltam a Camino-n. (...) A spiritualitás egyébként is most szerintem erősebb, úgyhogy, aki úgy érzi, hogy tele van a hócipője mindennel és világgá menne, az most nem világgá megy, hanem a Camino-ra*” – fejtette ki N47. Látható, hogy ahogy a Szent Jakab zárándokút egyre jobban a köztudatba kerül, úgy egyre szélesebb célcsoportot szólít meg. A leírt jelenség

szoros összefüggésben áll az előző fejezetben leírt szegmensek átalakulásával. A compostela megszerzése státuszszimbólummá vált, egyre többen csak a minimális szükséges utat teljesítik, ezzel tömeget generálva az út utolsó szakaszán.

4.3. A rendezvényesítéssel kapcsolatos attitűdök

A rendezvényesítéssel kapcsolatos attitűdök feltárása érdekében először arról kérdeztem az interjúk résztvevőit, milyen eseményekkel, rendezvényekkel találkoztak a spanyolországi El Camino útvonalának bejárása során.

A tíz megkérdezettből három egyáltalán nem találkozott semmilyen rendezvénnyel az út során. F26.1 és F26.2 útjuk során éppen lemaradtak a San Fermín-ről, a híres pamplonai bikafuttatásról, hozzájuk hasonlóan F34 útján sem voltak rendezvények, csupán kisebb vásárokkal találkozott. F23 éppen a húsvét időszakban járta az utat, így a nagyobb városokban több, jelmezes felvonulást is látott. N36 Estella-ban találkozott egy bikafuttatással, illetve később egy zenés, trombitás, jelmezes felvonulást is látott. N46 a bikafuttatás előtt egy nappal érkezett Pamplona-ba, így szemtanúja lehetett az előkészületeknek. Ezután egy másik rendezvényt is látott, ahol fehér ruhát és piros nyakkendőt viselő emberek vonultak fel. Az egyik alkalommal, amikor zarándokfogadóként önkénteskedett Hospital de Órbigo-ban a San Juan napon megtartott körmenetet is látta. N47 többször is látta a korábban említett San Fermín-t, és számos egyéb rendezvénnyel találkozott. Csigafesztiválon és politikai fesztiválon is részt vett, illetve több település védőszentjének ünneplését is megtapasztalhatta. *„Mindenki népviseletben táncol helyi táncot, az a lényeg, hogy eszem-iszom van, tánc és tűzijáték. És van körmenet, amikor helyi szentet körbehordozzák és mise. És nagy berúgás éjszaka, ezek az állandó elemek”* – jellemezte a fesztiválokat N47. N52 egy szeptemberi Mária ünnepet és egy baszk körmenetet látott, utóbbin hagyományos ruházatban, bábokkal vonultak fel a résztvevők. Második útja során Astorga-ban találkozott egy látványos, zászlós, ünneppel, ahol szintén népviseletet viseltek a vonulók. F53 a leoni húsvéti tapasztalataira emlékezett vissza, amihez elmondása alapján egész éjszakán át tartó zene, tánc, petárdázás és „üvöltözés” társult. Santo Domingo védőszentjének ünnepén is részt vett, valamint az egyik nyári Camino-ja során Burgos-ban, Santiago-ban és Ferrol-ban is keresztezte a Vuelta kerékpárverseny útvonalát. N59 arról számolt be, hogy 2013-ban egy santiago-i vonatbaleset miatt elmaradtak a Szent Jakab napjával járó ünnepélyek (fiesták). Ventosa-ba egy helyi fiesta utolsó napjára ért, ahol paprikás krumplira hasonlító étellel vendégelték meg az zarándokokat. Habár három megkérdezett nem látott rendezvényeket az Út során, a

többi válaszadó nyilatkozatából látható, nem ritkaság zárandokként rendezvényekbe botlani, így azok hatással lehetnek a zárandokokra és élményeikre.

Az interjúalanyok attitűdjének megismerése céljából, megkérdeztem, hogyan érintették őket – illetve, ha nem találkoztak egy rendezvénnyel sem – hogyan érintették volna őket az út menti rendezvények. N46 tiszteli a helyiek ünnepeit, szívesen megnézi azokat, részt vesz rajtuk, hiszen neki fontos motivációt jelentett a spanyol kultúra megismerése is. N47 nagy élményként éli meg az ünnepeken való részvételt és azok szerint is hozzátesznek a zárandokélményhez. F53 is nyitott volna számos témájú esemény részvételére. 23F azt mondta, a rendezvények kellemes meglepetésként érték, ha bármilyen esemény keresztezné az útját, valószínűleg részt venne rajta, rászánná egy rövidebb pihenő idejét, vagy az ebédeléssel kötné össze. Sajnálja, hogy felújítás miatt lemaradt a santiagoi zárandokmiséről, és gasztronómiai rendezvényen is szívesen részt venne, ha a társai csatlakoznának hozzá. Elmondása szerint, a szállásra való megérkezést követően egy helyi ünnep hozzáadna a zárandoklat élményéhez. A San Fermín bikafuttatást is szívesen megnézné, de nem tervezné szándékosan úgy az útját, hogy éppen arra a napra érjen Pamplonába. A vallási témájú események kevésbé érdekelnék, nem szívesen szánna többletkiadást egy eseményre és az útvonalat sem hagyná el annak meglátogatásáért. Negatív tényezőként az útjának hátráltatását, illetve a szálláshely találásának fokozott nehézségét emelte ki. Ezt alátámasztva, habár N59 számára szimpatikusak, jól esők voltak a kisebb megvendéglések, mégis ódzkodik a nagy rendezvényektől. *„Abba semmiképpen nem akartam belekeveredni, nem akartam ott lenni, inkább úgy időzítettem, hogy addigra már túlmenjek Pamplonán. Ez a fajta tömegrendezvény számomra riasztó”* – fejtette ki álláspontját a San Fermín-ről. N36-ot nem zavarták a rendezvények, de nem is igazán vett rajtuk részt. F23 és N59 nyilatkozatával összhangban így vélekedett: *„Jobb is, hogy nem akkor voltam Pamplona-ban, mint a bikafuttatás, mert az nagyon zsúfolt és szállást sem nagyon lehet akkor találni”*. Hozzátette emellett, hogy nem vett volna részt semmilyen fesztiválon: *„Nem azért megyek oda, hogy a spanyol kultúrának ezen részével foglalkozzak”*. Ugyan N52 érdekesnek tartotta az Útján szervezett rendezvényeket, ő sem állna meg hosszabb időre azok miatt, nem igényli azokat: *„Olyankor nem turista vagyok, amikor megyek a Camino-ra. Amikor turista vagyok, akkor egész más motivációval megyek, olyankor végiglátogatom a kiállításokat, a múzeumokat, a látnivalókat, de amikor zárandok vagyok, akkor befelé szeretnék figyelni. Olyankor annyira nem érdekelnek a fesztiválok”*. Hasonló módon F26.1 sem bánja, hogy lemaradt az út menti ünnepekről: *„Én nem sajnálom, mert nem ezért mentem. Jó lett volna, de nem terveztem ilyet”*. F34 útján sem

voltak rendezvények, viszont ő szívesen megnézett volna egy jelmezes vagy népviseletes felvonulást. Úgy gondolja, egy bikafuttatás, gasztronómiai-, vagy vallási ünnep növelné az élmény minőségét. A vélemények összesítésével elmondható, hogy a rendezvények nem számítanak konkrét vonzerőnek a zarándokok körében. Egyes válaszadók örömmel, nyitottsággal tekintenek rájuk, de nem egy adott esemény meglátogatásának céljával kezdik el a Camino-t. A válaszok alapján általában pozitív a rendezvények fogadtatása, viszont adott esetben visszásan is hathatnak a gyaloglók élményére, hiszen esetenként hátráltatják, zavarják a zarándokokat, megnehezítik a szállásuk megtalálását.

4.4. A primer kutatás eredményeinek összegzése

Az általam készített egyéni és páros interjúk alapján összességében elmondható, hogy a szakirodalom alapján azonosított tipológia mintámra nem alkalmazható: a megkérdezettek nem azonosultak a két szegmens (zarándok-turista) egyikével sem. Emellett a korábban azonosított jellemzők a valóságban nem kizárólagosak, az adott csoport jellemzője abban az esetben is érvényesülhet, amikor az alany alapvetően nem tartozik vagy nem sorolja magát az adott szegmensbe. A megkérdezettek körében összefüggés érzékelhető a válaszadók életkora és a szakirodalom alapján alkotott két csoport jellemzői között: a fiatalabb válaszadók több turistákra jellemző tulajdonsággal jellemezhetők. (A primer kutatásban résztvevők fogyasztói magatartásának főbb jellemzőit a 8. táblázatban mutatom be.)

8. táblázat: Az interjúalanyok vizsgálata

	Az El Camino megismerésének módja	Az El Camino végigjárásának száma	Az El Camino teljesítésére vonatkozó motiváció	Rendezvényesítéssel kapcsolatos attitűd	Az El Camino jövőbeli meg- ismétlésével kapcsolatos at- titűd
F23	édesanyjától	1	emberek megismerése, az út teljesítése, új dolgok ki- próbálása	lelkes	nyitott
F26.1	gimnázium előadás révén	1	az út teljesítése	közömbös	nem
F26.2	spanyol civilizáció tantárgy keretein belül	1	végigmenni, új helyek és emberek megismerése, el- mondani, hogy megcsi- nálta	közömbös	nyitott
F34	Google keresés so- rán	1	az út teljesítése, emberileg fejlődés, tanulság szerzése,	lelkes	nyitott
N36	gimnazista társaitól	1	spirituális, kapcsolatainak javítása	közömbös	igen
N46	kolléganőjétől	3	hit visszaszerzése, Spa- nyolországba utazás	lelkes	igen
N47	Kallixtusz-kódex- ből	9	kalandvágy, vallás, spiritu- alitás, szociológia, művé- szettörténet, kultúra, em- berek megismerése	lelkes	igen
N52	televíziós tudósítás- ból	3	kíváncsiság	lelkes	igen
F53	Coelho A zárán- doklat című könyv- ből	5	házasság megmentése	lelkes	igen
N59	művészettörténeti filmsorozatból	2	művészettörténeti kíván- csiség, önmaga megtalá- lása, befelé fordulás, uta- zás, új helyek megisme- rése, test edzése, szellem edzése, nevezetességek, épített örökség megnézése, fotózás	lelkes	igen

Forrás: saját szerkesztés

A szakirodalommal összhangban a primer kutatás is a motivációk széles skáláját mutatta. Több válaszadó tanulmányai során találkozott az El Camino-val, de a minta kis mérete ellenére is nagyon változatos módokon ismerkedtek meg az Úttal. Egy személyes élmény vagy egy élet-szakaszváltás is ösztönzően hathat az El Camino-ra való elindulással kapcsolatban. A mélyin-terjúk alapján a motivációkra is jelentős hatással van a válaszadó életkora. Ugyan életkortól függetlenül felmerült a kíváncsiság tényezője, a 30 év feletti korosztályban ez valamilyen spi-rituális hajtóerővel is párosult, ami a 30 év alattiak körében nem elmondható. A compostela megszerzése presztízsének emelkedésének hatására, sokan csupán a dokumentum megszerzé-sének céljával indulnak Santiago de Compostela irányába.

A vallás témája az El Camino szegmenseivel és annak teljesítőinek motivációjával is szo-ros összefüggésben áll és ezen téma vizsgálatakor is felmerült a válaszok életkor szerinti meg-oszlása, ugyanis a négy legfiatalabb válaszadó nem vallásos, a többi pedig valamilyen formában vallásosnak tartja magát. Emellett, a válaszadók vallással kapcsolatos különböző felfogásai a vallás témakörének komplexitására és nehéz kutathatóságára enged következtetni.

A rendezvényesítés hatásaival kapcsolatosan az interjúalanyok részletes képpel bírnak. Többen beszámoltak a szálláshelyek hiánya miatti kellemetlenségekről, negatív élményként él-ték meg a Camino-t látogatók megnövekedett számát. Az El Camino egyre nagyobb mértékben integrálódik a köztudatba, egyre szélesebb kört szólít meg, ami nagyban hozzájárul a zarándok-utat látogatók szegmenseinek átalakulásához. A tíz válaszadóból három nem találkozott ren-dezvénnel az Út során, a többi igen. Habár a rendezvények nem tekinthetők vonzerőnek az Utat járók számára, egyes válaszadók nyitottsággal, örömmel fogadják azokat. A megkérdezet-teknek általánosságban pozitív az attitűdjük az út menti rendezvényekkel, ünnepekkel, esemé-nyekkel, fesztiválokkal kapcsolatban, mások azonban úgy látják, hogy a rendezvények hátrál-tathatják a gyaloglókat és megnehezíthetik, hogy szállást találjanak.

5. Összegzés

Dolgozatom célja a Szent Jakab zarándokutat teljesítők rendezvényesítéssel kapcsolatos attitűdjének feltárása volt, melynek vizsgálatához három kutatási alkérdést fogalmaztam meg: K1: Milyen fogyasztói szegmensek azonosíthatók az El Camino-n?, K2: Mi az El Camino-ra érkezők fő utazási motivációja?, K3: Milyen attitűdök jelennek meg az egyes fogyasztói szeg-mensek körében a rendezvényesítéssel kapcsolatban?

A kérdések megválaszolását segítettő, először a téma releváns szakirodalmainak megállapításait ismerttettem a három kutatási kérdés mentén. Ezt követően a szakirodalomfeldolgozás eredményei alapján összeállított interjú vezérfonal segítségével végeztem primer kutatásomat.

A szakirodalom elemzésében definiáltam és jellemeztem a zarándokutak két fő szegmensét, a zarándokokat és a turistákat. A zarándokok vallási motivációval érkeznek és alacsony árkategóriájú vagy ingyenes zarándokszállásokat vesznek igénybe, fő céljuk Szent Jakab sírjának elérése. A turistákat más motiváció és utazási szokások jellemzik, gyakran hotelekben, hostelekben vagy apartmanokban szállnak meg, nem minden esetben teljesítik gyalogosan az egész útvonal hosszát. Az utazási motiváció szekunder vizsgálata alapján megállapítható, hogy nincs konszenzus a vallási motiváció arányát illetően, az nehezen mérhető, számát illetően a különböző irodalmak eltérő adatokat közölnek. A vallási motiváció mellett spiritualitással, kultúrával, természettel kapcsolatos, valamint szociális, fizikai és szabadidős motivációk is azonosíthatók, melyek valamilyen arányú kombinációja minden zarándok és turista esetében érvényesül. Végül, definiáltam a rendezvényesítés fogalmát, mely közterek és élethelyzetek formálását, kulturális termékek áruvá alakítását, a város imázsának megváltoztatását, a fesztiválok gazdaságba történő beintegrálódását, a fogyasztás eseménnyé válását jelenti. Megállapítható továbbá, hogy a jelenség pozitív hatással van a rendezvények térségének társadalmára, gazdaságára és a város imázsára, noha a jelenségnek negatív hatásai is lehetnek.

Primer kutatásomat egyéni és páros mélyinterjúk formájában végeztem, melynek során tíz, az El Camino egyik spanyolországi útvonalát korábban teljesítő alany számára tettem fel kérdéseket, akikkel részben saját ismeretségi körömből önkényes kiválasztási módszerrel, illetve a hólabda módszer alkalmazásával vettem fel a kapcsolatot. Az interjúkat online, videóbeszélgetés formájában bonyolítottam, melynek során a szakirodalom következtetései alapján összeállított interjú vezérfonal kérdéseit tettem fel.

Az El Camino-n azonosítható szegmenseket illetően (K1) a szekunder és primer kutatásom alapján úgy találtam, hogy az Úton zarándokok és turisták járnak, akiknek halmazai egyértelműen átfedésben állnak egymással, egymástól nem különíthetők el. A szakirodalom alapján alkotott tipológia nem alkalmazható a gyakorlatban, az egyes szegmensekre a szakirodalomban azonosított jellemző tulajdonságok nem kizárólagosak.

Az El Camino-ra érkezők motivációja (K2) a szekunder és a primer kutatás alapján is változatos, azonban azok megoszlása nehezen mérhető. A szakirodalom alapján az Utat teljesí-

teni kívánók vallási, spirituális, kulturális, szociális, fizikai, szabadidős és természettel kapcsolatos motivációk valamilyen kombinációjával indulnak útnak. A mélyinterjúk a magánéleti történések, életszakaszváltások, valamint a Camino teljesítésével és a compostela megszerzésével járó státusz motiváló erejére engedtek következtetni. A Szent Jakab úttal kapcsolatos motivációk nagyon sokszínűek és kapcsolatban állnak az alany korával és hitvilágával: az idősebb és vallásukat gyakorlók gyakran spirituális indíttatással indulnak útnak, a fiatalabbak és a nem vallásosak körében nagyobb arányban érvényesül az Út presztízsének hajtóereje.

A rendezvényesítést (K3) tekintve az El Camino útvonalán közömbös és lelkes attitűdök azonosíthatók, melyek kellemetlen szituációkban elutasító, ellenző attitűdé válhatnak. A közömbös szegmens nem érdeklődik a rendezvények iránt, amennyiben az útjuk rendezvényt keresztez, érdeklődés nélkül, attól függetlenül folytatják és tervezik útjukat. A lelkes attitűdöt képviselők figyelemmel kísérik az eseményeket, melyekkel találkoznak, azokon részt vesznek, pozitívan fogadják azokat. Számukra egy esemény a Camino útvonalán többletélményt jelent, de legtöbb esetben ők sem terveznék egy esemény köré útjukat, annak érdekében nem térnének le az útvonalról. Végül, olyan szituációkban, amikor egy adott rendezvény hátráltatja vagy kellemetlenséget okoz az Úton sétálóknak, az alany egyértelműen elutasítónak válhat.

Dolgozatomat a kutatásom korlátainak és további lehetséges kutatási irányok megfogalmazásával zárom. A téma érzékeny és személyes mivolta miatt számos rejtett tényező merülhet fel, melyet az alanyok „elhallgathattak” a kutatás során. Emellett az alacsony mintaelemszám, a motivációk és a vallás témájának nehéz vizsgálhatósága, és a kvalitatív kutatás általános korlátai (szubjektív vélekedések, csak a mintára jellemző eredmények, az eredmények általánosíthatóságának hiánya, stb.) is kutatásom korlátjaként említhető.

A további szegmensek, motivációk és attitűdök azonosítása, illetve részletesebb jellemzése céljából kutatási eredményeim alapján érdemes lehet az interjú vezérfonalát kiegészíteni, módosítani, majd egy nagyobb mintán hasonló módszerrel válaszokat gyűjteni. A mintát illetően, a korcsoportok szélesebb spektrumának vizsgálata, illetve a minta több nemzetiségre történő kiterjesztése is pontosabb eredményeket eredményezhet. Továbbá szakértőkkel folytatott interjúk lehetősége is felmerül, akik az El Camino-val kapcsolatos bővebb ismereteik és tapasztalataik miatt trendszerű jelenségekre is felhívhatják a figyelmet. Ezzel összhangban az alanyok szűkítése olyan személyekre, akik többször végigjárták a Camino egyik útvonalát, ugyancsak trendszerű, a változások irányával kapcsolatos eredményeket hozhat.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- Amaro S., Antunes A., Henriques C. (2018): A closer look at Santiago de Compostela's pilgrims through the lens of motivations, *Tourism Management* 64 (2018) 271-280
- Anastasiadou C., Theodoraki E., Todd L., Viol M. (2018): The role of iconic-historic commemorative events in event tourism: Insights from the 20th and 25th anniversaries of the fall of the Berlin Wall, *Tourism Management* 69 (2018) 246-262, <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.06.018>
- Bakri A. F., Omar D., Samadi Z., Yunus R. M. (2015): Experiencing Urban through On-Street Activity, *Zalina Samadi et al. / Procedia - Social and Behavioral Sciences* 170 (2015) 653 – 658
- Bauer A. – Gáti M. (2017): Vezetéstudomány / Budapest Management Review, XLVIII. Évf. 2017.12. szám, ISSN 0133-0179, DOI: 10.14267/VEZTUD.2017.12.05
- Colomb C., Novy J. (2016): Protest and Resistance in the Tourist City, *Contemporary Geographies of Leisure, Tourism and Mobility*, <https://www.routledge.com/Protest-and-Resistance-in-the-Tourist-City/Colomb-Novy/p/book/9781138856714>
- Diehl D. C., Guion L. A., McDonald D. (2001): *Conducting an In-depth Interview*, University of Florida, IFAS Extencion,
- Felkai P. (2018): Az El Camino záródokút egészségügyi kockázatai, *Akadémia Kiadó, Budapest, Orvosi Hetilap*, 2018., 159. évfolyam, 38. szám, pp. 1535-1542, <https://akjournals.com/view/journals/650/159/38/article-p1535.xml>
- Fernández B. M. C., Lois González R. C. L., Lopez L. (2017): Spiritual tourism on the way of Saint James the current situation, *Tourism Management Perspectives* 24 (2017) 225-234
- Gogishvili D., Koukoulfikis G., Pasquinelli C. (2019): Beyond eventification: capacity building in post-disaster temporariness, *Journal of Place Management and Development*, Vol. 12 No. 1, 2019, pp. 88-101, DOI 10.1108/JPMD-03-2017-0025
- Helmy M. (2018): *Eventifying Cities: Developing a Successful Image in the Arab Gulf Context*, Dar Al-Hekma University

- Jakob D. (2012): The eventification of place: Urban development and experience consumption in Berlin and New York City, *European Urban and Regional Studies* 20(4) 447-459, DOI: 10.1177/0969776412459860
- Jászberényi, M. – Munkácsy, A. (2018): Közlekedés, mobilitás, turizmus, Akadémia Kiadó, Budapest
- Lois González R. C., Lopez L., Moscarelli R. (2020): Who is interested in developing the Way of Saint James? The pilgrimage from Faith of Tourism, *Religions*, 2020, 11, 24, doi:10.3390/rel11010024
- Lois-González R. C., Santos X. M. (2015): Tourists and pilgrims on their way to Santiago. Motives, Caminos and final destinations, *Journal of Tourism and Cultural Change*, Vol. 13, No. 2, 149-164, <http://dx.doi.org/10.1080/14766825.2014.918985>
- Lucia M. D., Trunfio (2018): The role of the private actor in cultural regeneration: Hybridizing cultural heritage with creativity in the city, *Cities* 82 (2018) 35-44
- Maiello A., Pasquinelli C. (2015): Destruction or construction? A (counter) branding analysis of sport mega-events in Rio de Janeiro, *Cities* 48 (2018) 116-124
- McGillivray D. (2019): Sport events, space and the 'Live City', *Cities* 85 (2019) 196-202
- Ronström O. (2016) Four Approaches to Festivalisation, *Musik- Och Dansetnologisk Tidskrift*, Vol 1 (2016) pp. 72-83
- Santos X. M. (2002): Pilgrimage and Tourism at Santiago de Compostela, *Tourism Recreation Research* Vol. 27(2), 2002: 41-50
- Szarka E. (2017): A zarándokutak személyiségformáló és spirituális hatása, *Blessed Hope*, 2017
- Verdi L. (2015): Arts management beyond eventification, *Social Space Journal* Nr 2/2015(10), socialspacejournal.eu

Internetes források

- American Pilgrims on the Camino (2021): Camino Statistics, <https://americanpilgrims.org/statistics/>, letöltés: 2022.04.19.

MELLÉKLETEK

1. melléklet: Az egyéni és páros interjúk során alkalmazott vezérfonal

Bemelegítő kérdés: kérem, meséljen magáról! Hol él, mivel foglalkozik, mivel tölti szabadidejét?

Mely El Camino útvonalakat járta be, mikor, kivel?

Emlékszik arra, hogy honnan hallott az El Camino-ról? Hogy merült fel annak a gondolata, hogy bejárja a Camino-t? Miért döntött úgy, hogy teljesíti az El Camino zarándokútvonalat?

Az El Camino-n kívül járt más zarándokutakon?

Az El Caminot járkák ún. zarándokok és turisták. A zarándokok azok, akik vallási motivációval érkeznek, általában egyszerű és alkalmanként ingyenes zarándokszálláson éjszakáznak és a cél, Szent Jakab templomát tekintik fontosnak. A turisták egyéb világi motivációval járkák az utat, hotelekben szállnak meg és magát az utat tekintik fontosnak. Ön zarándoknak vagy turistának tekinti magát? Miért?

Milyen célokkal, elvárásokkal kezdte meg az utat? Sikerült teljesíteni az út során a kitűzött célját? Megkapta, amit várt?

Történt Önnel valamilyen csoda, csodás élmény az út során? Megosztaná velem ennek részleteit? Mi az, ami a legszebb emléket hagyta Önben? És mi az, amit negatív élményként élt meg?

Az út során találkozott rendezvényekkel?

Ha igen: Részt vett valamilyen rendezvényen? Meséljen erről! Milyen benyomása volt a rendezvényről? Milyen egyéb rendezvényen vett volna részt szívesen?

Ha nem: Szívesen részt vett volna valamilyen rendezvényen az út során? Ha igen, milyen rendezvényen vett volna részt? És miért? Ha nem, miért nem?